

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

Andreas Lorenzen, Damholm:
Folkeminder fra Angel.

Nr. 6. 15. Aarg.
1. December 1938

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Banken for Brørup og Omegn

Aktieselskab

Kontortid 10—12 og 2—4
BRØRUP

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 — Telefon 516 og 517
Skanderborg

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni A/S

København

Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for
A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK . TRAADVÆRK . VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanvej 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frøderiksgade 37-39. Telf. 59.

Odense.

Jernstøberier

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,
Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Graasten Bank A/S

Kontortid 9—12 & 2—5

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.
Kontortid: 10—1 og 2½—5½.

Forlang **Gulvtæpper**
fra
Sønderjydsk Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10—12 og 2—4.

VEJEN.

A/S

Jyllands Papir-Værk

Aarhus

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1½ Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE
træffes pers. Tlf. 514: 11-12.
Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Øxenbjerg

Dampmølle
Svendborg.

Sønderjydsk Teglindustri

Nordre Fasanvej 127

Telf. C. 4520 — Tage 1700 —
Tage 1717 — København N.

Facadesten, flammede Sten,
Tagsten, Dræner
Alle Bygningsartikler

Spis Frejas kendte Chokolader!

Chokoladefabriken „Freja“

Holger Danskesvej 102

København

Axelsen & Thomsen

Aktieselskab.

Slotsgade 10-12. Telef. 1565.

Slagelse.

Dampskibsselskabet »Dania«

Aktieselskab

Amaliegade 33. København K.

H. C. Formann

(Frm. F. Meyer & Co.)

Telf. 3521

KRONPRINSESSEGADE 54

København K.

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetov - Aarhus
Telefon 1939 - 3222

Gymnastikhøjskolen.

(Fra 1. April 1927 anerkendt og
optaget paa Højskoleloven).

Plan med Oplysninger om
Skolearbejdet og om Understøt-
telse gennem Amterne eller Elev-
foreningen „O. D.“ ved

NIELS BUKH,
Ollerup.

Indbrudssikre,
patentbeskyttede

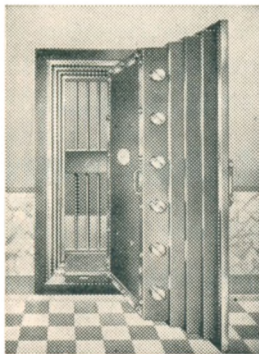
Panserdøre
Panserskabe

Døgnbox og øvrige
Boxanlæg

M. H. JÆGER

Aarhus Pengeskabsfabrik
Grundlagt 1894

Tusindvis af Referencer over hele Landet
og adskillige Steder i Udlandet.

Ladelund Landbrugs- og
Mælkeriskole,
Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerikursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistenter

J. C. Overgaard

INDREGISTRERET
VAREMÆRKE

HEDOBALD
PETERSENS EFTF.

VINE
SPIRITUOSA

ST. KONGENSGADE

CENTRAL
3487 - 10496 - 10498
KØBENHAVN

Crown Sercial
MADEIRA

— med den
røde Streg!

4,50 pr. Fl.

DEN KONGELIGE PORCELAINSFABRIK
& FAJANCEFABRIKEN ALUMINIA A/S

*Brugsgenstande - Kunst -
Servicer i Porcelain og Fajance*

Amagertorv 6 - København K.

Pragtfulde Plader

Stort Symfoni Orkester m. Orgel og Kor

Dirigent: *Emil Reesen*

Organist: *Paul Nicolet*

„Julens Toner“

Optaget i Nikolaj Kirke
i København

Stort Symfoni Orkester, København

Dirigent: *Georg Hoerberg*

„Nordens Toner“

Philharmonisk Orkester, Berlin

Dirigent: *Alois Melichar*

„Finlandia“

NORDISK POLYPHON AKTIESELSKAB

Aktieselskabet

Bing & Grøndahls Porcellænsfabrik

Vesterbrogade 149 — København

Telefon 2669 (Omst. til samtlige Afd.)

1. December 1938.

Folkeminder fra Angel

Optegnet af *Andreas Lorenzen*, Damholm.

INDLEDNING.

De efterfølgende Folkeminder er optegnede efter Fortælling af ældre Mennesker, der for en stor Del husker det, de fortalte, fra Forældre og Bedsteforældre. En Del af de gengivne Folkeminder er fortalt af indfødte Angelboer *paa Dansk*, saadan, som de endnu husker det danske Sprog fra deres Barndomstid. Det øvrige er fortalt paa det *Plattysk*, der tales i Angel. De indfødte Angelboers Plattysk er vidt forskelligt fra det Plattysk, der tales Syd for Ejder. Det plattyske Sprog, der tales i Angel, er en Blanding af plattyske, danske og enkelte oldnordiske Ord. Tilmed er Ordstillingen i Sætningen saadan, at en Tysker undrer sig over, hvordan Angelboen bygger Sætningerne op. Denne Ordstilling er fremmed for enhver, der taler rigtig Tysk, men kendt af enhver, der kan tale Dansk.

I »Sønderjydske Maanedsskrift« for Dec. 1937 havde jeg ikke, — som man fra tysk Side bebrejdede mig, — glemt at bemærke, at der ikke tales Dansk i Angel. Dette er nemlig helt overflødigt, da selv ethvert Barn ved, at Omgangssproget i Angel ikke er Dansk i Dag.

Naar der i »Flensburger Nachrichten« og »Schleswiger Nachrichten« (23. og 24. Marts 1938) ankes over ovenstaaende og endvidere over, at Udvalget af de i Dec. 1937 gengivne Folkeminder er vildledende, og naar man særlig fremhæver, at en lille Fortælling (Side 130) er enestaaende, saa viser dette kun, at de førnævnte Blade ikke har Kendskab til, hvad der fortælles Angel over om Tiden fra 1850—1870.

Der skulde være drevet »*ejderdansk Propaganda*« med de meddelte Folkeminder, siger de tyske Blade. Hvad blev nu Følgen af det, de skrev? Hverken de eller jeg havde sikkert tilsigtet det, der blev Resultatet: at mange Angelboer udbad sig »Sønderjydske Maanedsskrift« Dec. 1937. De ledte Hæftet igennem; men de var ikke i Stand til at finde noget, der havde det fjerneste med *ejderdansk Propaganda* at gøre.

Andreas Lorenzen.

I. Heksehistorier

HEKSEMESTEREN I ULEKULE.

For en 40 Aar siden gik det ikke rigtigt til i Kostalden hos Smeden i Klapholt; Køerne vilde ikke trives, og de gav heller ingen Mælk. Man søgte Dyr læger og brugte Husmidler, men ingen Ting hjalp. Køerne maatte jo være forheksede, og i den Tro blev Smeden bestyrket, da han en Aften havde set en Kvinde med en hvid Dug bunden om Hovedet gaa ud af Stalden.

Da alt, hvad de saa end brugte, ikke hjalp, gik Smeden til Heksemester Johann Marten i Ulekule, og denne sagde til Smeden, inden han fik sagt, hvad han vilde: »De kommer for at faa Hjælp, for Deres Køer vil ikke trives, og de giver heller ingen Mælk«. Ja, det var i den Anledning, Smeden kom. Heksemesteren sagde til Smeden: »Vil De se den Person, der er Skyld i det, saa se ind i Spejlet«, men det vilde Smeden ikke. »Ja, men hun skal da vel have lidt Straf for det Onde, hun har gjort«, mente Heksemesteren. Det mente Smeden, at det kunde vel ikke skade.

Smeden fik noget med hjem, som han skulde give Køerne, og dette Middel hjalp; Køerne trivedes og gav igen Mælk, og Heksen, netop den Kvinde, de havde troet om, at hun kunde hekse, havde, da Smeden var kommen hjem fra Ulekule, en lammet Arm. (Meddelt 1933 af en 55-aarig Meddeler.)

— — —

Hos en Gaardejer paa Klapholt Hede var det ikke alene galt med Kreaturerne, men heller ikke med Hestene gik det rigtigt til. Af Kreaturerne døde det ene efter det andet, saa Gaardejeren tilsidst kun havde en Ko tilbage af ca. 20 Kreaturer. Hestene faldt om og døde, og købte han en ny Hest, og han vilde spænde den for Vognen, saa stejlede den, og den faldt død om for Vognen. Kreaturerne faldt om og laa saa dagevis og gispede efter Vejret, og Fraaden stod dem for Mullen. Hver Gang en bestemt Kvinde havde været paa Gaarden, døde der et Dyr, saa det ikke var at undres over, at Gaardejeren tiltroede hende at være en Heks, og Heksemesteren fra Ulekule styrkede ham i denne Tro.

Heksemesteren hjalp, og siden han havde været paa Gaarden, saa lod Heksen sig ikke se mere der. (Meddelt af 60-aarig Meddeler.)

— — —

Hos en Gaardejer A i Tolk havde der en Gang været en Heks paa Spil i Kostalden. Det er mange Aar siden nu, men det huskes

endnu i Dag i Tolk. Til den Tid, da det gik for sig, var der intet Mejeri i Tolk, og alle og enhver kærnedede selv Smør med de gamle Stavkærner. Hos A . . kunde man paa en Gang ikke faa Smør, naar de kærnedede, om de saa kærnedede nok saa længe. De hældte rigtig varmt Vand i den Fløde, der var i Kærnen, men heller ikke det hjalp; de maatte for den Gang opgive det; de fik ikke Smør.

Da de saa atter havde faaet samlet saa megen Fløde, at der var nok til en Kærning, og da de saa kærnedede den, gik det paa samme Maade, intet Smør.

De var nu klar over, at Kærne maatte være forheksede, A gik saa til Ulekule, der boede der en Heksemester, for at søge Raad. Han traf Heksemesteren hjemme, og A sagde, i hvilken Anledning han kom. »Du har slette Naboer«, sagde Heksemesteren, »dine Kør er forheksede. Du vil vel nok vide, hvem det er, der har gjort ondt hos dig?« Det vilde A da nok. »Saa hør da: Gaa nu hjem og lad som ingen Ting; i Morgen tidlig kommer der en ældre Kone til dig, hun vil laane en »Tems« (Melsigte); men du skal ikke laane hende den, da det er den Heks, der har gjort ondt hos dig.«

A gik hjem og var spændt paa, hvad der vilde ske. Han var den næste Morgen tidlig paa Benene, og han skulde ikke vente længe, før der virkelig kom en gammel Kone ind; det var en Nabokone, der vilde laane en Melsigte: men hun fik den ikke. Naar den Kone var gaaet, der vilde laane Melsigten, havde Heksemesteren sagt, saa tager du en Stoppenaal, og slaar den i en af Stalddørens Stolper. Det gjorde han, og efter den Dag kunde de igen kærne Smør hos A (Efter Meddeler, der er 64 Aar.)

— — —
Meddelt af en Meddeler, der er født 1852 i N. Farensted:

I Landsbyen Katbæk boede der en Daglejer, der hed Oswald. Hans Kone var frugtsommelig, og da hun skulde føde, blev Fostermoderen, der den Gang boede i Stolk, hentet. Hun kom, men maatte tage bort igen. Det var i Aaret 1875. Der var stor Opstandelse over det i i Katbæk; det gik ikke rigtigt til hos Daglejerens, blev der sagt, der maatte være et eller andet Skarnsmenneske, der havde forgjort Konen, saa hun ikke kunde føde, og det endte med, at Oswald gav sig paa Vej til Heksemesteren i Ulekule i Borne Sogn, han hed Johann Marten. Oswald sagde, i hvad Ærinde han kom, og han fik saa nogle Urter med hjem. Med dem skulde de røge i Huset, og medens det stod paa, skulde alle Døre lukkes omhyggeligt, thi den, der havde gjort ondt, var en Nabokone, og hun vilde komme, medens de røgede, og forlange

Adgang, men de maatte ikke lade hende komme indenfor, sagde Heksemesteren.

Oswald gjorde, da han var kommen hjem, som Heksemesteren havde sagt. Ganske rigtigt kom der en Nabokone og vilde ind; hun prøvede ved alle Døre og bankede endog paa Vinduerne og raabte, at de skulde lukke op. Oswald slog nu to Knappenaale over Kors af hinanden i Dørtrinet i Døren til Stuen, thi saa kunde Heksen ikke komme ind og gøre Moder og Barn Fortræd, havde Heksemesteren sagt.

Barnet blev født. Da Barnet var nogle Uger gammelt, blev Landsbyens Kvinder, som Skik var den Gang, indbudt til Barselsgilde, og ogsaa Heksen blev budt med, og hun kom ogsaa; men da hun kom til det Sted, hvor Knappenaalene var slaaet i Dørtrinet, blev hun staaende og trippede op og ned. Hun vendte om, uden at komme ind. Efter den Dag kom Heksen ikke mere hos Daglejeren.

— — —

De Ulekule Smørkærner var før berømte, de var kendte langt ud over Landsbyens Grænser. Der boede en Mand her, der kunde lave Smørkærner, som ingen anden, og der var endnu en Ting til: de, der brugte de Ulekule Smørkærner, var ikke udsatte for, naar de kærnedede, at de ikke kunde faa Smør. Det var en udbredt Tro, at en Heks ikke kunde gøre ondt ved en Smørkærne, der stammede fra Værkstedet i Ulekule.

En Gang var der en Mand fra Brodersby; han skulde have sig en ny Kærne, og det skulde da ogsaa være en af de berømte Smørkærner fra Ulekule. Kærnen blev købt, og straks samme Dag skulde den bruges. De kærnedede og kærnedede, saa Sveden drev af dem, men til Smør blev det ikke den Gang og heller ikke anden Gang, da Kærnen kom i Brug.

Manden kørte derpaa til Ulekule med Smørkærnen igen. Det kunde Manden, der havde lavet Smørkærnen, dog ikke forstaa, for saadan noget var aldrig hændt ham før, saa maatte det være saa, at en Heks dog alligevel havde været paa Spil ved den Kærne. Da Manden havde sundet sig lidt, kom han i Tanker om, at medens han havde arbejdet paa den Kærne, som skulde til Brodersby, var der hver Dag kommen en Mand ind paa Værkstedet for at beundre det Vidunder af Kærne. Der kunde ikke være nogen Tvivl mere, den Mand maatte være en Heks. For at være sikker, blev Heksemester Marten, der boede Nabo til, spurgt til Raads, og han sagde, at det var rigtigt nok, Kærnen var forhekset, og at det var bleven gjort den Gang, der blev arbejdet

paa den. Baade Manden, der lavede Smørkærner, og ogsaa Brodersbymanden fik det Raad at sætte Staal, og se, det hjalp!

— — —

En Gang, det er mange Aar siden, da var der en Heks, der drev sit Spil paa Tolkvad. Alle Dyr, de holdt paa Ejendommen, var forheksede; det ene efter det andet døde, saa Ejeren en Tid lang havde et Tab af omkring 1000 Mark om Ugen. Det var saaledes, at Dyrene blev staaende paa et Sted; de aad og drak ikke, og alle Heste var skaldede. Dyr lægen kunde ikke hjælpe. Da alt, hvad de brugte af Raad, ikke hjalp, blev Heksemester Marten fra Ulekule bedt om at hjælpe. De fik noget Pulver hos ham, og det hjalp. Men de fik ogsaa at vide, hvem Heksen var, thi Gaardens Ejer fik at se, hvem det var, i den Røg, der blev brugt til at genne Heksen bort med. Meddelelserne siger, at en af de Heste forblev skaldede, saalænge den levede.

— — —

To Mænd fra Goltoft var en Gang til Grisemarked i Slesvig, og her købte de sig nogle dejlige Pattegrise. Det gik alt godt, indtil de var kommen hjem til Goltoft og indtil Grisene kom paa Stald; men saa var Herligheden ogsaa forbi.

Den af de to Mænd, der skulde den længste Vej med sine Grise, havde næppe faaet dem paa Stald, før den anden Mand kom hæsblæsende rendende og sagde: »Hvordan gaar det med dine Grise?« Manden mente, det gaar da nok, tænker jeg. »Mine Grise er ganske tosede«, sagde den anden. De gik saa ud for at se til Grisene, men det var da farligt, saadan en Uro der var i Grisestalden, og da de fik set derind, kunde de ikke tro deres egne Øjne.

I Grisestalden var der den rene Cirkus; Grisene, alle som en, balancerede rundt baade paa For- og Bagbenene, og dertil gjorde de de mærkeligste Kunster og Krumspring. »Saadan bærer mine Grise sig ogsaa ad«, sagde den Mand, der var kommen løbende. De Grise maa være forheksede, og Enden blev, at de sendte Bud efter Heksemesteren fra Ulekule. Han kom, og da han havde set lidt paa Grisene, sagde han, at de var forheksede.

Der blev gravet noget ned i Stierne af noget, Heksemesteren havde med sig, og saa blev der ogsaa sat Staal. Saa var alt i Orden, sagde Heksemesteren, og straks derefter var disse Grise, som Grise ellers plejer at være.

Det er fortalt mig i 1934 og 35 af en nu afdød Meddeler.

HEKSEMESTEREN I SLESVIG.

Hos en Gaardejer paa Stenderup Mark i Siversted Sogn var der i Aaret 1923 en Ko syg. Dyrlæggen tilsaa Koen og sagde, at de godt kunde slaa den ned. De var imidlertid paa Gaarden af anden Mening, thi de havde i den sidste Tid haft megen Ulykke paa Gaarden, der tydede paa, at der kunde være en Heks med i Spillet, og Gaardejeren kørte saa en Dag ud til Heksemesteren i Slesvig, og Enden paa det blev, at Heksemesteren tog med til Stenderup Mark. Da Heksemesteren var staaet af Vognen, gik han straks til Stalden og saa til den syge Ko. Han saa lidt paa den, saa sagde han: »I Nærheden af Gaarden ligger der en udhulet Knogle, i den er der et eller andet, og paa den Knogle har Koen slikket, og derfra er det, at Koen er syg«. De søgte efter den Knogle, og de fandt den ogsaa paa en Mark tæt ved Gaarden, og det var her, Køerne plejede at gaa paa Græs.

Heksemesteren sagde: »Næste Dags Middag, naar Klokken har slaaet 12, saa vil Koen begynde at græsse igen«, og rigtigt, det gik saadan, og Koen trivedes igen fra Dag til Dag, og inden længe var den fuldstændig rask.

Heksemesteren fra Slesvig spurgte Gaardejeren og hans Kone, om de vilde vide, hvem der havde henlagt den Knogle paa den Mark ved Gaarden, og det vilde de da nok vide. Heksemesteren tog saa et Stykke Papir, ridsede nogle Tegn paa det, strøg en Tændstik og satte Ild til Papiret, og til Gaardejerens og hans Kones Forbavselse saa de deres Nabos Ansigt i det brændende Papirs Flamme. Siden den Dag lod Naboen sig ikke se mere paa den Gaard, hvor han havde gjort ondt. (Meddeler paa 55 Aar.)

HEKSEMESTEREN FRA NORDSLESVIG.

Hos en Gaardejer i Klapholt var det i 1880erne, at en Heks havde gjort ondt ved Hestene; de vilde ikke æde, og tilsidst var de saa usle; at de knapt nok kunde trække en Vogn. Gaardejeren opsøgte en Heksemester fra Nordslesvig, denne sagde til ham, da han var kommen inden for, at han godt kunde rejse hjem igen, for han, Heksemesteren, vidste godt nok, hvorfor han kom, og han føjede til, at den ene Hest var død, men den anden Hest skulde nok blive rask igen. Manden tog saa hjem igen, og det passede, som Heksemesteren havde sagt: den ene Hest var død, og efter nogen Tids Forløb var den anden Hest rask.

HEKSEN FRA VEDING.

Det er mange Aar siden, at Meddeleren, der er 75 Aar, tjente som Karl i Veding, da boede der en Kvinde her; hun var en Heks, blev der sagt, og hun var oven i Købet en af den værste Slags. Var denne Kvinde bleven set et eller andet Steds, enten uden for eller inde i et Hus, da var det ogsaa givet, at der enten hændte en Ulykke, eller at der enten døde et Menneske eller et Dyr.

Denne Heks var en af den Slags, der kunde forvandle sig baade til en Hare eller ogsaa til en Kat. Mangen Gang var der prøvet paa at komme Heksen paa nært Hold, naar hun havde forvandlet sig til en Kat eller til en Hare, men det var hver Gang mislykkedes, indtil en Gang en Mand, der havde ladet sin Bøsse med en Sølvknap, fik Held til at ramme en Kat med den. Katten løb haltende bort. Samme Dag var Heksen bleven syg; hun laa flere Dage derefter til Sengs, og da hun igen kom oven Senge, da haltede hun. Nu var der ingen Tvivl, den Kat, der var bleven ramt af Sølvknappen, havde været Heksen fra Veding.

HEKSEN I RYDDE.

Meddelt af 76-aarig Meddeler i Lyksborg:

I Rydde i Munkbrarup Sogn boede der før en ung Pige; hun var kendt for at være en led Heks, en af den Slags, der kunde gøre ondt og nok en Gang ondt. Hun kunde forhekse Køerne, saa de kastede Kalv, og da det med Kalvekastning var den Sygdom blandt Køer, som en Bonde frygtede mest af alle, saa siger det sig selv, at de passede paa, at den unge Pige ikke fik Adgang til Staldene.

De havde selvfølgelig søgt Raad hos en Heksemester, og han kom for at se paa Forholdene, hvor der var Kalvekastning, og han havde sagt, at Køerne var forheksede. Han sagde: »Naar jeg er gaaet, saa skal alle Døre stænges. Noget efter vil der saa komme en Kvinde; hun vil prøve paa at komme indenfor; hun vil prøve alle Døre, men I maa ikke lukke hende ind, da hun er den Heks, der har forhekset Køerne.« Da de havde gjort, som Heksemesteren havde sagt, kom der en Kvinde og vilde ind, hun prøvede alle Døre; hun var Heks; det var en Gaardejers unge Søster; hun var endnu halvt Barn, og dog troede alle, at hun var en Heks.

I Rydde værnede de sig imod en Heks ved at stille et Kosterkaft paa skraas i Dørene, thi kom der en Heks og vilde indenfor, da vilde hun aldrig gaa ind ad en Dør, hvor der var hensat et Kosterkaft paa denne Maade.

HEKSEN FRA RISBY.

I Risby brugte de at værne sig for en Heks paa den Maade, at der blev slaaet to Stoppenaale over Kors af hinanden i Dørtærsklerne. Risby havde for en 70 Aar siden, som hver anden Landsby, sin egen Heks. Det var en ældre Kvinde, der var Heks. Kom hun et Steds hen og vilde indenfor, og de saa ikke i Forvejen havde sikret sig med Stoppenaale i Dørtærskelen, saa lagde de 2 Stoppenaale over Kors paa den, saa kunde en Heks heller ikke komme hen over dem. Men Heksen fra Risby var stærk, hun bøjede sig ned og tog de korslagte Stoppenaale op, og saa gik hun ud og ind, hvor hun vilde.

HEKSEN I GUNDEBY.

Fortalt af en Meddeler fra Gelting Sogn, der er 81 Aar:

Det er mange Aar siden, da var der en Heks paa Spil hos Peter Clåsen i Gundeby. Alle var syge paa Gaarden, og det baade Mennesker og Dyr, og de kunde heller ikke kærne Smør paa Gaarden. Da det stod værst til, sendte de Bud efter en klog Mand. Han kom og han saa straks, at der havde været en Heks her, der havde gjort ondt. Det første, hvad den kloge Mand gjorde, var, at han satte Staal i alle Døre, undtagen i den Dør, der gik til Køkkenet, og saa sagde den kloge Mand: »Nu skal i kærne Smør, og naar I er godt i Gang med det, saa kommer der en Kone fra Nabolaget ind fra den Dør, hvor der ikke er sat Staal; men I maa ikke sige noget til hende; men I skal slaa hende i Ansigtet, saa at Blodet kommer til at flyde, for det er den Heks, der har gjort ondt. Er Heksen gaaet igen, saa sæt Staal i Døren bag hende, saa vil hun aldrig mere komme her igen.«

Det kom til at gaa, som den kloge Mand havde sagt. Der kom en Kone, da de kærnede; de slog hende i Ansigtet, saa Blodet flød. Konen gik straks igen; de satte Staal, og den Kvinde kom aldrig mere paa Gaarden. Fra nu af blev de alle, baade Mennesker og Dyr, raske, og de kunde ogsaa fra nu af igen kærne Smør.

Samme Meddeler fortæller:

En Heks, der havde forvandlet sig til en Hare, kunde ikke skydes paa sædvanlig Maade. Stod en Jæger over for en saadan Hare, saa kunde han skyde med hvad som helst paa den; at ramme Haren var der kun Tale om, naar han havde skudt efter den med en Sølvknap, og saa var det endda kun saadan, at Jægeren kunde saare Haren, men saa var den Heks, der havde forvandlet sig til en Hare, ogsaa saaret paa det Sted, hvor Haren var bleven ramt af Sølvknappen.

DEN FORHEKSEDE KAAL.

Hos en Gaardejer paa Klapholt Hede gik det ikke rigtigt til i Grise-stalden. De fodrede Grisene med Kaal. De havde plantet Kaal paa to forskellige Steder. Kaalene fra det ene Sted aad Grisene godt nok, men saasnart de fodredes med Kaal fra det andet Sted, saa gik Grisene skrigende bort fra den. Da de saa ikke fodrede med Kaal fra det Sted, hvoraf Grisene ikke vilde æde, saa var der Ro i Grisestalden.

Den Kaal fra det ene Stykke Jord maatte være forhekset, det var der jo ingen Tvivl om, og da Gaardejeren saa saa efter i det Kaal-stykke, saa fandt han her og der henslængt grøn Sæbe, saa det har vel nok været det, der var Skyld i, at Grisene ikke vilde æde Kaalen. Da der boede en Heks i Nærheden af Gaarden, saa fik hun jo Skyld for den Ondskab.

HEKSEBOGEN FRA TORSBALLE.

Meddelt af 63-aarig Mand fra Havetoft Sogn.

En Mand, der døde 1930, var en Gang, da han tjente som Karl hos en Gaardejer i Torsballe, sendt hen til en gammel Kone, der ejede et lille Husmandssted dér, for at køre Gødning. Medens han arbejdede her, fandt han to Bøger, den ene var trykt med røde Bogstaver og den anden med sorte. Den Bog med de røde Bogstaver tilintetgjorde han med det samme, men den anden Bog tog han med sig hjem.

Den Smed, der den Gang var i Torsballe, han udvandrede senere til Amerika, hørte om denne Bog, og han fik saa Bogen at se, og han blev ogsaa Ejer af den, da der stod noget i den Bog om, hvordan en Hest, der ikke vilde staa, naar der skulde lægges Sko under, skulde behandles.

Smeden og Karlen prøvede sig først frem med det, der stod i Bogen om, hvordan en bidsk Hund skulde behandles. Smeden læste af Bogen, og Hunden var derefter saa from som et Lam. Siden hen tog Smeden Bogen i Brug, naar der blev bragt ham en Hest, der ikke var til at tæmme, naar den skulde have lagt Sko under. Det rygtedes snart, at den Torsballe Smed kunde lægge Sko under enhver Hest, og utal-lige var de, der søgte Raad hos denne Smed. Da han rejste til Ame-rika, hvorhen han ogsaa tog Bogen med sig, var der mange her paa Egnen, der beklagede det.

HEKSEBOGEN FRA BØGLUND.

Indtil i 1870erne boede der en Mand paa Bøglund Mark, der ikke var velset, da Folk fra Egnen var af den Mening, at han var en Heks.

Da han saa en Gang blev syg, laa han og trak med Døden, men kunde ikke dø. Hen sendte da Bud efter en Kone fra Lindebjerg, og hende sagde han til, at han ejede en Heksebog, og han fortalte, at han ikke kunde dø, før en anden havde faaet hans Heksebog. Han bad Konen tage den Bog til sig, dog vilde Konen det ikke. Heksen stred videre med Døden, men langt om længe lykkedes det ham at overtale en Mand fra Lindebjerg til at tage Heksebogen med sig. Ikke lang Tid efter at Bogen havde skiftet Ejer, døde Heksen fra Bøglund Mark, og hele Omegnens Beboere aandede lettet op, da de fik det at høre.

Manden fra Lindebjerg, der var bleven Ejerman af Heksebogen, gemte Bogen i Taget paa sit Hus, og nogle Aar derefter nedbrændte Huset, og Heksebogen gik ved denne Lejlighed op i Luer.

(Meddelt af 85-aarig Mand fra Lindebjerg.)

BUNDEN MAND.

En 75-aarig Mand fra Brodersby Sogn fortæller følgende efter sin Bedstefader:

Der er mange Skarnsfolk til; de gør ondt, hvor det saa er; men det er da ogsaa saa, at de finder deres Overmænd. For mange Aar siden boede der en Gang en Mand i Brodersby; denne Mand var en af de værste Hekse paa Egnen; han havde gjort ondt al den Tid, han levede, og det baade ved Mennesker og Dyr. Der var ikke den Heksemester, der kunde faa Bugt med ham. Der blev sat Staal, for at han ikke kunde faa Adgang til noget som helst Sted paa hele Egnen, men heller ikke det hjalp. Heksen gik henover der, hvor der var bleven sat Staal.

Dog, den frygtede Heks fra Brødersby traf dog en Gang sin Bane-mand. Det var en klog Mand, der fik Ram paa ham. Den kloge Mand bandt Heksen, saa han ikke kunde røre sig af Pletten, ej heller kunde han forandre Stilling. Denne Heks blev Dagen efter, at han var bleven bunden, funden død i samme Stilling, som den kloge Mand havde bundet ham.

Der siges, at den, der er bleven bunden og ikke bliver løst igen, før Solen er gaaet ned, dør, inden Solen staar op igen, siger Medde-leren.

HEKSEKUNSTER.

Gamle Koner, der gaar omkring for at tigge Mælk, blev før ansete for at være Hekse. De fleste af Heksene var i Stand til at udøve ond Gerning med den Mælk, de havde tigget; men man kunde værne sig

mod en saadan Heks's Ondskaber. De behøvede kun at tage en Haandfuld Salt og komme det i den Potte, Heksen havde med sig, og saa hælde Mælken dertil, saa kunde Heksen ikke bruge Mælken til at gøre ondt med den.

En Heks kunde ogsaa gøre ondt ved Hjælp af en Teglsten, med den kunde en Heks forhekse Køer, saa de ikke gav Mælk. Teglstenen varmede Heksen ved Ild, oversmurte derpaa den varme Sten med grøn Sæbe, og naar Stenen saa var kold, blev den kastet i det Vand, hvor de Køer plejede at drikke, som Heksen vilde forhekse. (Meddelt af 87-aarig Mand fra Kværn.)

HVAD EN HEKS KUNDE.

En Meddeler, der er født 1846 i Munkbrarup Sogn, fortæller følgende:

Her i Sognet var der før mange, der kunde hekse. De kunde gøre ondt ved baade det ene og det andet. I mit Hjem var der ingen, der troede paa den Slags Kunster, hverken min Moder eller min Stedfader. Rundt omkring blev der fortalt om forgjorte Mennesker og Dyr. Alt hvad der var til af Sygdom, Uheld og ellers, hvad der var af det Onde, det fik Heksene Skyld for. Løb der et Par Hekse løbske, saa var det en Heks, der havde været paa Spil her; kunde de ikke kærne Smør, saa var det ogsaa en eller anden Heks, der fik Skyld for det, og ogsaa, naar en Griseso ikke kunde fare, en Ko ikke blive ren eller en Følhoppe ikke kunde fole.

Alle Hekse kunde forvandle sig, for at de bedre kunde komme til at gøre ondt. Løb der en Hare omkring ved Husene, saa var det en Heks i Hareskikkelse, men værst var dog de Hekse, der kunde forvandle sig til en sort Kat, den kunde hverken Mennesker eller Dyr tage sig i Vare for, thi en saadan Kat sneg sig ved sin Sleskhed hen til baade Mennesker og Dyr. Kom en saadan Kat bare til at stryge sig paa et eller andet levende, saa var det sikkert, at det var forgjort.

Gik man fra Hjemmet et eller andet Steds hen og saa paa sin Vej som den første mødte en Kvinde, da kunde man godt vende om igen, da den Vejfarende den Dag dog kun vilde blive forfulgt af Ulykker. En saadan Kvinde var en Heks, der havde antaget en anden Kvindes Skikkelse, hævdedes der.

SØM FRA ET GRAVKORS.

Det var ret almindeligt før, at der som Minde paa en Grav blev sat et Trækors. Det var noget for dem, der kunde hekse. Saas et saa-

dant Trækors efter, saa kunde man se, at der her og der manglede et Søm af dem, Gravkorset var naglet sammen med. Hvor der manglede et Søm, var det stjaalet, og det var en Heks, der havde gjort det; saadan blev der i alt Fald sagt her i Brodersby og omliggende Sogne.

Der fortælles, at med et Søm, der var stjaalet fra et Gravkors, kunde en Heks gøre ondt. En Hest blev saa halt, at den gik paa tre Ben, naar en Heks tog et saadant Søm og satte det i Hestefodsporet, der var aftrykt i Jorden.

MIDDEL MOD HEKSE.

En hel Rugkærne havde en særlig Kraft, naar den blev fundet i et Rugbrød. Med en saadan Kærne kunde der udpeges, hvem der var en Heks, men det skulde være en saadan Rugkærne, der var gaaet hel gennem Møllekværnen. Saas der derfor en saadan Rugkærne i Melet eller medens Dejgen til Brødet blev bearbejdet, blev den ikke taget ud, men blev bagt med i Brødet. Fandtes saa Rugkærnen i Brødet, naar det blev spist, saa blev den gemt hen, og den blev saa brugt til at kaste efter en Person med, som de mente var en Heks, og denne Heks kunde saa ikke mere gøre ondt paa det Sted, hvorfra Rugkærnen stammede.

Efter en Meddeler fra Isted.

FEMKANTEN.

For at forhindre Troldtøj, Hekse og andre Skarnsfolk Adgang til Hus eller Stald, skal man skrive en Femkant paa en Bjælke med Kridt. De, der har en saadan Femkant, kan være rolige, thi ingen vil være i Stand til at øve Ugerning i et saadant beskyttet Hus. Dog skal der passes paa, at en saadan Femkant er skreven med Kridt i et Træk, og at alle 5 Hjørner af Femkanten er godt lukkede, thi er det ikke overholdt paa det nøjagtigste, da er den, der har tegnet Femkanten, udsat for alle Skarnsfolks Ondskaber, og han faar ikke Ro hverken ved Dag eller Nat.

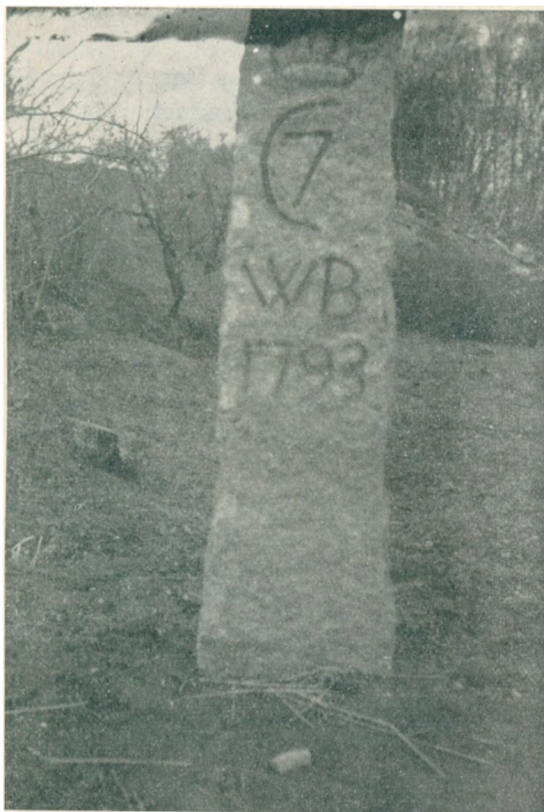
(60-aarig Meddeler fra Ølsby Sogn.)

SALT SILD MOD HEKSERI.

Om Sommeren, naar det var bedst med Græs, da var der for det meste mere Tale om forheksede Dyr end til andre Tider af Aaret.

Det var paa den Tid, da der ingen Mejerier fandtes, og da enhver

Bonde kærrede Smør, da var der snart her og snart der Tale om, at Køerne var forheksede, saa de ikke kunde faa Smør, naar de kærrede Fløden. Var der nu det Sted, hvor de ikke kunde faa Smør, ja, saa havde der været en Heks paa Spil. I Eskris Sogn, siger den 84-aarige Meddeler, vidste de Raad. Kærrede de og de saa ikke fik Smør, saa fik hver Ko, der var paa Ejendommen, en salt Sild, der var dypet i Tjære, stukket i Halsen, saa Koen var nødt til at sluge den. Dette Middel hjalp, og saa kunde de igen kærre Smør.

Vildtbanestenen ved Rurup Lund (Nr. Brarup Sogn).

II. Forvarsler

DEN SYNSKE PIGE.

Omkring Aaret 1860 tjente der en Pige paa den Gaard i Ølsby, der nu ejes af Gaardejer Callsen. En Aften stod denne Pige og saa ud ad et Vindue og siger saa paa en Gang: »Der kommer de bærende med et Lig fra Kirkegaarden ind efter Byen til.« Alle, hun talte til om det, troede, at hun vilde holde dem til bedste, thi det havde jo været mere naturligt, at et Lig blev bragt til Kirkegaarden.

En halv Snæs Aar derefter indtraf det, som Pigen havde set. Degnen fra Ølsby havde hængt sig i et Træ paa Kirkegaarden. Hans Lig blev skaaret ned og baaret til Degneboligen i Ølsby.

— — —

En anden Gang, det var midt paa Dagen, siger Pigen fra Ølsby pludselig, da hun stod og saa ud af Vinduet: »Hele Gaardspladsen er fuld a nowe sær Woun, æ Stjært staa'e lig op i æ Luft.« Folk troede, at hun var bleven tosset.

1864 kom. De danske Soldater maatte rømme Landet, og Prøjsere og Østrigere fulgte lige i Hælene paa de bortdragende danske Soldater. Gennem Ølsby kom der prøjsisk og østrigsk Artilleri og Trænkonstabler, de holdt Rast i Ølsby, og inde paa Gaardspladsen til den Gaard, hvor Pigen tjente, kørte der Artilleri op, saa der stod Kanon ved Kanon, den ene Række ved Siden af den anden, og da Hestene var spændt fra, saa stod »æ Stjært lig op i æ Luft«. Det var, som Pigen havde set det i Forvarsel.

— — —

Der fortælles, at den synske Pige en Gang, da hun gik paa Gaardspladsen til Callsen's Gaard, sagde, at der flød en Mængde Blod der. Der blev let af det, og Pigen var til Grin for alle.

I November 1872 under en Brandstorm blev den store Staldlængde reven omkuld paa Gaarden. De fleste Dyr var lemlæstede og blev slaaede ned paa Gaardspladsen, og Blodet flød i Strømme, saa Pigen havde set det rigtigt i Forvarsel, siger den 72-aarige Meddeler i Aaret 1933.

SYNSKE MÆND.

Omkring Aaret 1800, siger Meddeleren, boede min Bedstefader i Flarup; han var synsk. Han forudsagde ethvert Dødsfald i N. Brarup Sogn, men ogsaa videre ud omkring. Han kunde ogsaa sige forud, hvilke Heste, der blev spændt for Ligvognen.

En Gang forudsagde han ogsaa et Dødsfald i Flarup og sagde samtidig, at en nærmere bestemt Mand kom til at køre Ligvognen, »men jeg ser noget ved Siden af Kusken, som jeg ikke kan blive klog paa, hvad det er. Det er noget, der flyver; det er sommetider højere oppe, saa staar det ud til Siden, det ser ud, som om det er en sort Fugl, der sidder ved Siden af Kusken paa Ligvognen.«

Det Dødsfald, som den gamle Mand havde forudsagt og som han havde fortalt om, indtraf, og Kusken var ogsaa den, som han havde sagt. Ligkisten blev hensat paa Vognen, og Kusken skulde saa køre, men da kommer der en Kone, der er klædt i sort og som bar en stor sort Slængdug om sig, løbende hen til Ligvognen og satte sig op ved Siden af Kusken. Det var en Brandstorm den Dag. Da de saa kørte, var det, at Vinden fik fat i Konens store Slængdug, og hun havde sit Møje med at holde den om sig; snart var Dugen oven over hende, snart strittede den ud til Siden.

Det var det, den gamle Mand havde set i Forvarsel.

— — —

En Mand, der til daglig blev kaldt Peter Kokarl, kommer en Gang gaaende fra Græfholt efter Nybølmark til, da der kører ham en Ligskare forbi; det var Forvarsel. Der var spændt to Skimler for Ligvognen. Da der ikke var nogen i Græfholt, der havde skimlede Heste, saa kunde Folk paa Egnen for denne Gang dog trøste sig med, at Peter Kokarl denne Gang havde fortalt noget, der ikke vilde komme til at passe. (Se om Peter Kokarls Syner i Sønderjydske Maanedsskrift December 1937.)

Der hengik nogen Tid, saa døde der en i Græfholt, og Liget skulde med den Vej til Kværn, hvor Peter Kokarl havde mødt Ligskaren i Forvarsel; men det med de to Skimler, det vilde dog ikke komme til at passe, men det blev dog saa. Hvordan det nu var og ikke var, det husker den 80-aarige Meddeler ikke, men Otzen fra Nybøl Mark blev imod den ellers gængse Skik, at nærmeste Nabo kørte Ligvognen, bedt om det, og han havde to skimlede Heste, og de blev spændt for Ligvognen.

— — —

Efter 72-aarig Meddeler fra Kværn Sogn:

Peter Kokarl fra Kværn fulgte en Gang med en anden Mand og dennes Kæreste forbi Nørregaardsskov Smedie, og da de gaar her forbi, siger Peter Kokarl til de to: »Gaa over ved Siden af Vejen, for der kommer en Ligskare kørende paa Vejen.« Manden og hans Kæreste kunde ingenting se; men da de vidste, at Peter Kokarl var synsk,

gik de dog over i Siden af Vejen, og lidt efter siger han: »Saa nu er Ligskaren kørt forbi«, og saa fortalte han, at der var to skimlede Heste spændt for Ligvognen.

Faa Dage derefter døde Mikael Didrichsen i Nørregaardsskov. Det var den Gang Skik, at den nærmeste Nabo kørte Liget til Kirkegaarden. Cornelius Risby fra Nørregaardsskov var nærmeste Nabo til Didrichsen, det var saa ham, der skulde køre Ligvognen, og han holdt to skimlede Heste, og de blev spændt for, saa det blev, som Peter Kokarl havde set det 10 Dage i Forvejen i Forvarsel.

Min Moder, siger den 87-aarige Meddeler fra Gelting Sogn, fulgte en Gang med en Mand fra Nyby, der hed Martin Svonborg. De gik med Vejen efter Pommerby til, da Svonborg pludselig siger til min Moder: »Gaa over til Siden, der kommer en Ligskare.« Moder kom ikke rask nok af Vejen, hun faldt paa Vejen, og det i alt tre Gange, inden hun naaede over til Siden af Vejen. Da Ligskaren var kørt forbi, fortalte Svonborg ogsaa, hvorfra de kom med Liget. Jeg husker ikke Navnet mere; men nogen Tid derefter kom der virkeligt et Lig med denne Vej, hvor Svonborg havde set det i Forvarsel.

Martin Svonborg kom en Sommerdag kort før Høsten en Dag til min Fader, der var Daglejer, og spurgte ham, om han ikke kunde hjælpe dem at bjerge Høsten, da enten Svonborg selv eller hans Kone døde, inden de blev færdige med Høsten. Min Fader sagde ja til at hjælpe dem i Høsten. Da de omtrent var færdige med Høsten tænkte min Fader, denne Gang faar Svonborg da ikke ret; men Dagen derefter blev Konen syg, og efter et Par Dages Sygeleje døde hun, saa Svonborgs Forudelse var rigtig.

FORVARSLER OM DØD.

Meddelt af en 81-aarig Mand fra Sterup:

I Aaret 1892 var en Kone, der boede i Hamborg, hjemme paa Besøg hos Forældrene i Snave. Hun havde en Søn med; han hed Hugo. De rejste til Hamborg igen, men da de kom dertil, rasede Koleraen der. Nogle Dage efter at Konen og Drengen var rejst, hører hendes Forældre i Snave, da de ligger i Sengen og er ved at falde i Søvn, at der bliver banket paa Vinduet, og at der to Gange bliver sagt »Hugo, Hugo!«, men saa var det stille, og der var ingen, der svarede, da de to Gamle spurgte, hvem der var der. De tænkte, at det var noget, de havde drømt.

Et Par Dage efter kom der Brev fra Hamborg, og Datteren skrev,

at Drengen var død af Koleraen, og at han var død den Aften og paa det Klokkeslæt, Forvarselet var bleven hørt i Snavе.

— — —

Jakob Schmidt fra Svinholm i Havetoft Sogn hørte en Aften for mange Aar siden, at der blev sunget en Salme i Stuen ved Siden af den, hvor han sad. Schmidt fortalte om det til andre og føjede til: »Nu dør Anni«; det var hans Datter, som laa haardt syg. Et Par Dage derefter døde Barnet, og da der var Begravelse, blev den Salme sunget i Huset, som Jakob Schmidt havde hørt i Forvarsel.

— — —

En 63-aarig Meddeler fortæller fra Oversø Sogn følgende:

I 1890erne boede der en Mand paa Barderup Mark, der hed J. I. Det var den Gang Skik og Brug paa Egneñ, at Naboer nogle Aftener hver Uge kom sammen for enten at spille Kort eller for at slaa en lille Snak. Manden var en Efteraarsaften, det var enten 1897 eller 98, gaaet over til sin Nabo. Det blev sent den Aften; det var næsten bleven Midnat, inden han naaede hjem igen. Døren i Huset stod aaben, men Lyset var slukket indenfor i Stuen, saa det var mørkt rundt omkring; kun midt i Stuen, paa Gulvet, kunde han se, at der var noget hvidt noget, der lyste i Mørket. Han gik hen til det; han vilde røre ved det med sin ene Fod; men da forsvandt det hvide, der var ingen Ting at se mere, ej heller da han fik han tændt Lys, var der noget at finde paa Gulvet; det hele var ham en Gaade. Dog der hengik ikke lang Tid, før dette Syn blev opklaret.

Hans Kone fødte et dødfødt Barn, og det blev hensat paa Gulvet, hvor I. havde set noget hvidt hin Nat, da han var kommen ind i Stuen.

— — —

Meddelerens Svigerfader laa syg, de boede i Rydde, og da han en Aften sidder og taler med Svigerfaderen, hører han, at det var, som om der faldt noget ned i Stuen ved Siden af, det gav to Dump. Nogen Tid derefter døde Svigerfaderen, og han kom til at staa Lig i den Stue, hvor Meddeleren havde hørt noget falde.

Da Liget blev lagt i Ligkisten, blev denne hensat paa to Stole. Den ene Stol var lidt lavere end den anden, og for at Ligkisten kunde komme til at staa lige, blev der lagt et Stykke Bræt paa den Stol, der var lavest.

Den Dag, da der var Begravelse, kom Degnen for at tale Liget ud. Han beder dem da om at flytte Ligkisten saa meget, saa han kunde staa ved Enden af Ligkisten. De flyttede Ligkisten, og da falder det Bræt, der var lagt paa den ene Stol, ned paa Gulvet, og det gav

to Dump, akkurat saadan, som jeg havde hørt det i Forvarsel, siger Meddeleeren, der var født 1853.

— — —

Hos en Bonde i Snave tjente der en Gang en Karl, der, da han en Aften kom hjem til Gaarden og vilde gaa ind af Leddet til Gaardspladsen, saa, at hans Bonde og én til, som Karlen ikke kendte, kommer gaaende ud fra Huset, bærende noget imellem sig.

Næste Morgen siger Karlen til sin Bonde: »Hvor var du henne saa sent i Aftes?« »Jeg var ingen Steder«, siger Bonden. »Jo«, siger Karlen, »jeg saa jo dog dig og en anden komme gaaende ud af Døren«. Karlen maatte jo have drømt.

En Tid efter fødte Bondens Kone et dødfødt Drengbarn, og da den Dag kom, da Barnet skulde jordes, siger Bonden til sin Karl, om han ikke vilde hjælpe ham at bære Ligkisten til Kirkegaarden. Da de to gaar med Ligkisten mellem sig ud af Døren, gaar det op for dem, at det var det, Karlen havde set i Forvarsel; han havde set sig selv, men ikke kendt sig selv i Forvarsel.

FORVARSLER OM LIGSKARER.

Det er mange Aar siden, at der tjente en Karl, der hed Rasch, paa en Gaard i Arild i Tøstrup Sogn. Denne Karl kommer en Gang kørende med Heste og Vogn, og paa en Gang bliver Hestene staaende; de var ikke til at drive fremad. Da Hestene havde staaet lidt, som om de var fastnaglede til Jorden, tog de til at gaa fremad af sig selv. Der var ingen Tvivl; der vilde hænde noget paa dette Sted; det var alle enige om.

Efter nogen Tids Forløb kom der en Ligskare ad denne Vej, og da de saa kommer til det Sted, hvor de Heste, Rasch kørte med, var bleven staaende, maatte de holde med Ligskaren, da en af de Heste, der var spændt foran Ligvognen, slog over Hammelstrængene (Skaglerne).

Meddeler boende i Arild, 71 Aar.

— — —

En ung Mand, der fulgte med nogle andre paa Vejen fra Kværn efter Vesterholm til, siger paa en Gang: »Var jer af Vejen, der kommer en Ligskare, og der gaar to hvide Heste for Ligvognen!« Ingen andre end den unge Mand kunde se noget. I Vesterholm var der kun en hvid Hest.

Nogen Tid derefter døde Manden paa den Gaard, hvor de holdt en hvid Hest. Den blev paa Begravelsesdagen spændt sammen med en

brun Hest for Ligvognen. Da de skulde til at køre med Liget, vilde den brune Hest ikke af Pletten; de maatte spænde den fra. For en Vogn, der vilde følge til Kirkegaarden, var der spændt en hvid Hest. Denne blev nu spændt sammen med den hvide Hest, der var for Ligvognen, og da kunde de køre.

Efter en 71-aarig Meddeler fra Kværn Sogn.

— — —

H. Johannsen fra Stisholt, Satrup Sogn, stod en Dag for mange Aar siden og talte med en Mand. De stod i Døren, da den fremmede Mand siger til Johannsen: »Gaa af Vejen, de bærer et Lig igennem Døren«, og videre siger han til Johannsen: »Du følger efter Liget; du har høj Hat paa, og for Ligvognen er der spændt en sort og skimlet Hest.« — »Skal jeg til Ligfølge«, sagde Johannsen, »saa møder jeg som altid i Hue, og skal jeg køre Lig, saa spænder jeg mine to sorte Heste for og tager ikke og spænder den skimlede Hest for Ligvognen; det er noget Sludder, du staar der og sætter sammen.«

Johannsen havde en Nabo, der hed Krohn; han var syg, og han døde kort derefter. Krohn boede i et lille Hus, og der var ikke Plads nok til at kunne have Lig staaende der, og derfor blev det saadan, at Krohn kom til at staa hos Johannsen, og Liget blev baaren ind ad den Dør, hvor Johannsen og den fremmede havde staaet, da det blev set i Forvarsel.

Paa Begravelsesdagen havde Johannsen Hue paa, som han og de fleste den Gang plejede at gaa til Begravelse i; men han saa, at de fleste havde høje Hatte paa, og saa gik han ogsaa ind og fik en Hat paa.

Til at gaa for Ligvognen var de to sorte Heste seledede op og var færdige til at spændes for Ligvognen. Johannsen kom for at trække Hestene af Stalden, men da var den ene af de sorte Heste saa halt, at den gik paa tre Ben, saa der maatte en anden Hest til, og det blev saa en skimlet Hest.

Det kom altsaa til at gaa for sig ved denne Begravelse, som det var bleven set i Forvarsel, siger den 62-aarige Meddeler.

— — —

For mange Aar siden tjente der en Karl paa Øster Bondesbøl i Havetoft Sogn, der er bedst kendt under Navnet »Philip mit de Nak« (Philip med Nakken); han var synsk.

Philip var en Aften gaaet til Damholm. Da han ud paa Natten gik hjem igen og var kommen ud paa Vejen, der gaar fra Øster Bondesbøl efter Havetoft til, da møder han en Ligs-kare, der kører efter

Havetoft til. For Vognen med Ligkisten paa var der spændt et Par sorte Heste, som han genkendte som dem, han kørte til daglig med paa Øster Bondesbøl.

En Tid lang efter, at Philip havde set sit Forvarsel, blev Ejeren af Øster Bondesbøl syg og døde efter en kort Tids Forløb. Philip tænkte nu: »Saa er det mine Heste, der skal køre Liget.«

Begravelsesdagen blev det ikke de sorte Heste, der blev spændt for Ligvognen, men de brune Køreheste. De to Heste var ellers rolige Dyr, men den Dag var de ganske umedgørlige, saa alle de, der kendte de to Heste, næsten var bange for dem. Da de saa skulde køre til med Vognen, hvorpaa Ligkisten stod, var Hestene ikke til at formaa til at gaa fra den Plet, hvorpaa de stod. Der var ikke andet at gøre end at spænde de to Heste fra og tage et Par andre Heste, og det blev de to sorte Heste, der blev spændt for, og da de skulde trække til, lystrede de og gik frem.

Jeg vidste det jo nok, sagde Philip, at det blev de to Heste, der skulde for Ligvognen.

(Fortalt af en 65-aarig Meddeler 1933.)

— — —

Det er mange Aar siden, at Ungkarl Hans Clausen, der stammede fra Haarholm, en Aften havde været hjemme, og da han saa ud paa Aftenen igen gik hen, hvor han var i Plads, skulde han forbi, hvor Johann Wamser boede. Her saa han en Fjællevogn holde foran Husets Dør. Vognen var forspændt med to Heste, en skimlet og en brun. Den skimlede var forspændt paa den tilhaands Side. Pladsen ude for Huset var fyldt med sortklædte Mennesker. I Angest, som Karlen var, gik han ind hos Naboen til Wamser, og de saa straks, at der var noget i Vejen med Karlen, thi han var bleg som et Lig, og han var ganske forstyrret. De spurgte ham om, hvad han fejlede, og han fortalte da, hvad han havde set.

Et Aar efter døde Wamser, og da de den Gang ikke i Nybøl Sogn havde nogen Rustvogn, benyttede de en Arbejdsvogn som Ligvogn. En skimlet og en brun Hest skulde spændes for Ligvognen; men der var en af dem, der var med til Begravelsen, der sagde: »Spænd nu Skimlen paa den frahaands Side, saa bliver det dog ikke, som Hans Clausen har fortalt«. Det blev gjort saadan, men da de skulde køre med Liget, vilde Hestene ikke trække; de rørte sig ikke fra Stedet. De maatte saa spænde Hestene om, og da gik Hestene til. Det blev, som Hans Clausen et Aar forud havde set det i Forvarsel.

Meddeleren, der er født 1859 i Haarholm, føjer til, at Hans Clau-

sen var født i Midnatstimen en Nytaarsnat, og der siges, at de, som er født den Nat om Midnat, er synske.

Da Meddeleren boede i Rydde, kommer hans Nabo en Gang ind hos ham og siger: »Der henne kommer de kørende med et Lig, men det mærkelige er der ved det, at de ikke kører efter Munkbrarup (Kirkebyen) med det, men om efter Kroen i Rydde. Jeg tænkte ved mig selv, at han var fuld.

Nogen Tid derefter døde der et ungt Menneske paa Møllen; han hørte ikke hjemme her. Liget blev kørt fra Møllen til Kroen, der var Jernbanestation, og herfra blev saa Liget sendt med Toget hjem. Det gik til, som det var set i Forvarsel.

Meddelt af Meddeler, der var født 1853 i Rydde.

FORVARSEL OM ULYKKE.

Paa en Gaard i Lille Solt, den er nu nedbrændt, tjente der en Gang en Karl, som en Dag fortalte, at da han laa paa sin Seng i Karlekammeret og saa henimod Vinduet, da saa han en Nabokone og hendes Datter staa udenfor Vinduet. De saa ind gennem det, men da Karlen havde spurgt dem, hvad de vilde, var de forsvundne.

Nogle Dage efter dette faldt en af Karlens Medtjenere ned fra Loftet, og han kom saa slemt til Skade, at de maatte hente Læge. Karlen blev lagt paa Sengen i Karlekammeret, og her blev han forbunden af Lægen. Medens det stod paa, kom Nabokonen og hendes Datter til, og de stod ude for Vinduet og saa ind i Karlekamret. (Meddelt af 80-aarig Meddeler fra L. Solt).

FORVARSEL OM JERNBANE.

Der boede en gammel Mand i Rylskov Sogn, han var synsk; han kunde forudsige baade dette og hint om Lig, Brand o. m. a. Han stod en Dag paa den Vej, der gaar gennem Maasbøl paa det Sted, hvor nu Kiel—Flensborg Jernvejen skærer Vejen. Da ser han et sort Uhyre komme farende frem fra Flensborgkanten østerpaa, og det farer forbi med en øredøvende Larm. Ingen var der, som kunde give en Forklaring paa, hvad det var, Manden havde set.

Tiden gik, og der blev Tale om Anlæg af en Jernbane fra Flensborg til Kiel. Da det første Tog kørte forbi Maasbøl ad Skinnevejen, og Manden saa det, da udbrød han: »Der har vi det sorte Uhyre, som jeg saa i Forvarsel, da jeg stod her paa Vejen.«

Efter en 56-aarig Meddelerske fra Adelby Sogn.

FORVARSEL OM BYGGERI.

En Meddelerske, der er født 1853, fortæller, at hendes Moder i 1863 en Aften sent kom gaaende vestfra til vort Hjem paa Isted Mark. Huset laa den Gang som eneste her paa Vestermarken. Hun saa da, at der stod 7 Lys og brændte i større og mindre Afstande fra hinanden. Siden hen er der paa de 6 Steder, hvor Moder saa Lysene brænde, hvert Sted bygget et Hus eller en Gaard op. Paa det Sted, hvor Moder saa det syvende Lys, er der ikke bygget eller hændt noget endnu (1935), dog er der nu Tale om, at der ogsaa skal bygges et Hus paa den Mark, da en Gaard, hvortil den hører, skal deles i to Ejendomme.

Georg Fries, Snarupskov (Thumby S.) fortæller, (kan tale Dansk)
t. h. Lorenzen, Damholm.

III. Forbrand og hensat Brand

FORBRAND.

Peter Clausen fra Sterup Mark kommer en Aften for en 50 Aar siden gaaende fra Østerholm efter Sterup til og ser da, at det var lyst omkring ham. Da han ser efter, hvad det er, da ser han, at der er Ild i Thomsens Gaard, og inden længe stod den i lys Lue. Han løb alt det, han kunde, for at komme frem til Gaarden; men da han er naaet hen i Nærheden af den, er der ikke Ild at se mere. Han gaar rundt om Gaarden; der er ingen Ting, der tyder paa, at der har været Brand.

Peter Clausen oplevede ikke at se Gaarden brænde i Aaret 1886. (84-aarig Meddeler fra Sterup 1937).

— — —

Det var i Begyndelsen af 1860erne, da de fra Haarholm saa, at det brændte i Nybøl. Der var flere end en, der saa det, og de løb efter Nybøl for at komme til Hjælp ved Slukningen af Ildebranden. Da de nærmer sig Nybøl, kunde de se, at det var Nybøl Skole, der brændte, men da de havde set det, saa var der heller ikke mere at se, og da de kom til Nybøl, da havde der heller ingen Ild været i Skolen, ej heller andets Steds i Nybøl. Det, de havde set, maatte saa være Forbrand.

Der hengik en Del Aar, og en Dag, jeg tror nok, det var i 1870, siger den 81-aarige Meddeler, drog der et Tordenvejr hen over Egnen. Lynet slog ned og tændte i Nybøl Skole, og den nedbrændte til Grunden.

— — —

Meddeleren, der er 44 Aar, fortæller: Jeg havde en Søster, der var 6 Aar ældre end jeg; hun kunde, da hun var et Barn, se forud. For 37 Aar siden, det var en Aften, skulde hun hente noget hos en Nabo, da vi boede i Braderup. Det var saa mørkt, at der knapt nok kunde ses en Haand for Øjnene, men Søster sagde, det er jo saa lyst, saa jeg kan se den Groschen, der ligger paa Køkkenbordet. Moder kunde ikke se nogen Groschen ligge paa Bordet, saa mørkt var det. Min Søster vilde gaa ene, og hun fik ogsaa Lov dertil.

Lige efter, at hun var kommen hjem igen, gik hun og Moder ud i Køkkenet. Da var det saa lyst der, at Moder ogsaa kunde se den Groschen ligge paa Køkkenbordet, og da Moder saa fik set til, brændte det hos Naboens.

Det var det Lys, min Søster havde set i Forvarsel, inden hun gik over hos Naboens.

Genfortalt efter en Meddeler, der var født 1851 i Bøl Sogn:

Den Ejendom paa Maarkjer Vestermark, hvor jeg bor paa Aftægt, er bleven set i Forbrand 1912; men indtil i Dag (1937) er Ejendommen dog ikke brændt. Den Kone, der har set Ejendommen i Forbrand, var en troværdig Kone, saa det ikke kan være et Paafund af hende.

Det er dem, der mener, at det har været Varsel for Lig, hun har set, og har det været det, saa er Varselet ogsaa set rigtigt, da der efter 1912 har været flere, der har staaet i Lig her i Huset.

BRAND HENSAT I ET EGETRÆ.

I Tolk Sogn er der en Gaard, der hedder Pojkjer. Ved Gaarden findes et Kæmpeegetræ, der ikke mere er nogen Pryd for Egnen. Det Sagn, der knytter sig til dette Egetræ, fortælles efter en 88-aarig Meddeler fra Boholtaa.

En Gang, da Gaarden Pojkjer blev set i Brand, var der en klog Mand, der hensatte Ilden i et Egetræ ved Gaarden, og den kloge Mand sagde, at saalænge Egen fik Lov til at vokse og grønnes paa den Plads, saa længe vilde Gaarden Pojkjer være forskaanet for Ildebrand.

Egetræet vokser endnu ved Gaarden (1935), endskønt det mange Gange er bleven ramt af Lynet, naar der trækker et Tordenvejr hen over Egnen. Ikke alene har Lynet revet store Flænger Bark af Egetræets Stamme, men Lynet har flere Gange splintret store Grene, saa de faldt til Jorden, og dog grønnes denne Eg endnu hvert Aar.

BRAND HENSAT I TO EGETRÆER.

Ved en Gaard i Boholt, Strukstrup Sogn, gror der to store Egetræer. I disse to Træer har en Gang en klog Mand hensat denne Gaards Brand, og det skete en Gang, da et ondt Menneske spaaede Gaardens Brand. Men den kloge Mand var stærkere end det onde Menneske. Han sagde, da han hensatte Branden i de to Træer: Saa længe de to Egetræer bliver staaende paa deres Plads, saa længe vil det onde Menneskes Spaadom være bundet i Træerne.

BRAND HENSAT I TRÆER.

Efter en 63-aarig Husmand fra Havetoft:

Paa de Soltskov Marker i St. Solt Sogn var der før et lille Stykke fra Vejen paa en Jordlod to smaa Knolde med store Træer. Den ene Knold var paa Claus Rasmussens Jorder; de Træer, der var der, er nu bleven ryddede for en 2—3 Aar siden. Den anden Knolds Træer er

endnu paa den Jordlod, der tilhører N. Marxen. I disse Træer er de nævnte Ejendommens Brand en Gang bleven hensat, da de to Ejendomme blev set i Forbrand.

Der fortælles, at ryddes eller fældes disse Træer, saa brænder de to Ejendomme. Der har ikke været Brand hos Rasmussen.

BRAND HENSAT I STOR STEN.

I Statsskoven Okselbæk i Ølsby Sogn laa der endnu i 1880erne en Sten; den maalte saadan noget som 1¹/₂ m paa alle Led. Stenen blev den Gang sprængt og slaaet til Skærver. Der er bleven fortalt, at Skovens Brand var bunden i den Sten, og at Skoven skulde brænde, naar Stenen blev fjernet fra sin Plads. Dog endnu i 1937 har der ikke været Brand i Skoven. (Efter 78-aarig Meddeler fra Ølsby Sogn.)

HENSATTE BRANDE I RYLSKOV SOGN.

Det ser ud til, at Rylskov Sogn er et af de Sogne i Angel, hvor der ikke kendes en Busk eller et Træ, hvor dette eller hint Hus's eller Gaards Brand ikke er bleven hensat; men i Rylskov Sogn har de ligesom andre Steder haft synske Mennesker, der kunde se Forbrand. For mange Aar siden blev Maasbøl Gaard en Gang set brænde i Forvarsel af en nu for længe siden afdød Mand. Endnu i Aaret 1936 har der ikke været Ildløs paa Gaarden, siger en 75-aarig Meddeler fra Rylskov.

J. Damkjær Povlsen. fot.

Skrænten ud for Nykirke Kirke 1937.

IV. Gengangere og Spøgelser

GENGANGEREN PAA ESKRIS KIRKEGAARD.

En nu afdød Meddeler fra Eskris Sogn fortæller:

En Gang for mange Aar siden gik der en Genganger omkring paa Eskris Kirkegaard. Det var en Mand, der havde gjort meget ondt, mens han levede. Ingen, der kom Kirken og Kirkegaarden nær ved Nattetid, kunde gaa i Fred for Gengangeren. Præsten gav sig saa en Nat i Lag med Gengangeren, og det lykkedes for Præsten at faa ham nedmanet oppe ved Kirken. Efter den Nat er der ingen, der mere har mærket noget til en Genganger paa Eskris Kirkegaard.

GENGANGEREN FRA JYDBÆK MARK.

For en Del Aar siden boede der en mindre Gaardejer paa Jydæk Mark; han tog sig af Dage ved at hænge sig. Den første Nat, efter at han var jordet, begyndte det at spøge paa Gaarden, og det fortsattes derefter hver eneste Nat. Gengangeren gik ind og ud ad en Ydredør; han havde Træsko paa og gik ind i Tærskeloen og ransagede der, for derfra at gaa samme Vej tilbage, som han var kommen ind i Huset, og fortsatte saa sin Vej ude forbi Vinduerne.

Da Gengangeren gik ind og ud ad en Dør, saa prøvede Enken paa at stænge Døren dobbelt; hun lod sætte et Overslag, der var fastgjort med en forsvarlig Krampe, indenfor paa Døren; men ligemeget hjalp det; Gengangeren benyttede Døren alligevel, thi Døren stod hver Morgen paa vid Gab.

For at faa Ro for Gengangeren, solgte Enken Ejendommen, og fra da af var der ingen Genganger mere at mærke i Huset.

SPØGELSET VED SYSSSELHØJ.

Syd for Egebjergskov i Ølsby Sogn laa der før en Høj, der hed Sysselhøj. For en 80 Aar siden var det saaledes, at næsten ingen dristede sig til at komme den Høj paa nært Hold efter Mørkets Frembrud. Det spøjte her; der gik et Menneske omkring, der var uden Hoved, og dette hovedløse Menneske fulgte efter den, der havde dristet sig hen til Højen. Siden Højen er forsvunden, mærkes der intet til, at det spøger her ved Nattetid.

Da Højen blev strøjfet, blev der blandt andet fundet et Menneskehoved i den.

SØVNGÆNGERSKEN SOM SPØGELSE.

Kirkevejen fra Torsballe over Hostrup til Havetoft kaldes Spanggade. Vest for Torsballe gaar denne Vej hen over nogle Enge, og ved Siden af Vejen vokser der en Række store Piletræer. Paa dette Sted spøjte det i gamle Dage, og det flere Aar i Træk. Der var næsten ingen, der turde gaa denne Vej ene, efter at det om Aftenen var bleven mørkt, da der den Gang ikke var et Hus paa den ca. 3 km lange Vejstrækning.

Der var mange, der havde set en hvid Skikkelse staa eller gaa her paa dette Sted, det saa ud til at være en Kvinde, som stod her og kærnede Smør, da hun bevægede Armene op og ned, som naar de i gamle Dage var ved at kærne Smør.

Saa var det en Dag, at en ung Pige fra Hostrup var paa Besøg hos en Gaardejer i Torsballe. Det blev sen Aften for hende, og hun turde saa ikke gaa ene hjem, da hun skulde med den Vej til Hostrup, hvor det spøjte. Gaardejerens Søn tilbød derfor at følge hende hjem. Da de kommer til det omtalte Sted paa Vejen, ser de en hvid Skikkelse gaa frem og tilbage, og den bevægede Armene op og ned. Pigen vilde rende sin Vej, men den unge Mand, der ikke var ræd af sig, vilde have Sagen set efter til Bunds. Han gik hen til den hvide Kvindeskikkelse, og det viste sig da, at det var en gammel Kone fra Torsballe, der i det blotte Linned gik i Søvne her paa Vejen.

Meddelt efter en 35-aarig Meddeler fra Torsballe.

SPØGERIET VED SPINKERSTED.

En 77-aarig Kone fortæller:

Ved Sørupskov er der en Plads ved Vejen, der i Folkemunde kaldes »Spinkersted«. Ved Nattetid er det ikke hyggeligt at komme her forbi, thi den, der gør det, kan mærke, at han saa ikke er ene; han føler, at der er noget i Nærheden. At det er saaledes, fremgaar deraf, at der er dem, der har set en stor Hundekrop, der ikke har noget Hoved, gaa omkring paa Vejen ved »Spinkersted«.

Andre er der, som ved Nattetid, dog hen i Midnatstimen, naar de gik forbi ved »Spinkersted«, har set, at der frem og tilbage tværs over Vejen gik en Mandsperson. Før var der mange, der undgik at gaa forbi ved »Spinkersted« ved Nattetid.

PUDELHUNDEN FRA TORSKJEL.

Gaarden Torskjel, der ligger i Nærheden af den nu tørlagte Egebjerg Sø i Havetoft Sogn, er en af de ældste Ejendomme i Sognet. Omkring ved Aaret 1350 nævnes den første Gang.

Som til andre gamle Herregaarde knytter der sig ogsaa mange Spøgelseshistorier til Torskjel. Her var det en sort Puddelhund, der spøjte.

Der laa en stor Skov sydøst for Gaarden; mellem denne og Gaarden gik der et Vejspor; her var det, at Puddelhunden holdt til efter Mørkets Begyndelse. Var der en, der kom her efter dette Tidspunkt, saa var Hunden i Hælene paa ham. Den fulgte bagefter den gaaende i Skridts Afstand til midt ind i Skoven hen til et stort Egetræ, saa forsvandt den.

Paa den Tid, hvor det var særligt slemt med denne Hund, ejedes Gaarden af en Mand, der hed Heise. En Broder til Ejeren, der var tungsindig, opholdt sig ogsaa der, og ham var Hunden altid i Hælene paa. Der hengik nogle Aar: saa hængte han sig i det store Egetræ, hvortil Puddelhunden altid havde fulgt ham; men efter den Dag var Hunden forsvunden, og der er siden den Gang ingen, der har mødt den.

SPØGERIET PAA KOLK.

Paa en af de Gaarde i Øster Havetoft, der kaldes »Kolk«, spøjte det før.

I Hestestalden kunde de paa en af Baasene ikke holde nogen Hest bunden Natten fra Tirsdag til Onsdag; den gik altid hver Onsdag Morgen løs i Hestestalden. I Kostalden spøjte det ogsaa; her var der ogsaa en Baas, som det var galt med. Hver Onsdag Morgen gik de Dyr, der havde været bunden paa denne Baas, løse i Stalden.

Ligeledes spøjte det Natten mellem Tirsdag og Onsdag i et Beboelseshus, der ligger lidt fra Gaarden; her var det galt med Dørene; de kunde ikke holde en eneste Dør, der var i Huset, lukket den Nat. Prøvede de at lukke en Dør, saa sprang den straks op igen. — Sluttelig tog de en klog Mand til Hjælp, og siden har de paa Gaarden ikke mærket til, at det spøjte her.

Paa samme Gaard hørte Tjenestefolkene en Gang, de sad i Folkestuen, et vældigt Rabalder ude paa Gaardspladsen; det var, som om en Mængde Spande eller lignende blev kastet imellem hverandre. De saa efter paa Gaardspladsen; men alt stod paa sin vante Plads; der var ikke noget at se.

Nogen Tid derefter var de paa Gaarden i Færd med at læsse Taghalm paa en Vogn. Hestene, der var spændt for Vognen, blev bange for et eller andet; de satte i Rend, og en af Karlene kom under Vognen. Hestene løb derefter med Vognen over en Del Mælkekander,

der henstod paa Gaardspladsen, for derefter at sætte over et Jernled, inden de blev standsede.

Det var dette Rabalder, de nogen Tid i Forvejen havde hørt i Forvarsel.

SPØGELSESKAMRET PAA RØST.

Paa Godset Røst er der et Kammer, hvor intet levende Væsen faar Ro til at blive en Nat over. En Mand, der havde ladet sig indespærre paa dette Kammer, var om Morgenen ikke der, men fandt sig selv ude foran Kamret; han vidste ikke af, hvordan det var gaaet til; han havde sovet; han havde ikke mærket noget.

En Gang blev der en Aften lukket en Hund ind paa dette Kammer. Der blev sat Laas for Døren, og en Mand holdt hele Natten Vagt ude for Døren.

Næste Morgen gik den Hund, der var spærret inde, ude paa Pladsen ved Gaarden. Laasen, der var sat for Døren, var ikke brudt op, og han, der stod Vagt, havde ingen Ting mærket; der var ikke Spor af at se, hvordan Hunden var sluppen ud af Kamret.

En usynlig Haand driver her sit Spil, og der findes ikke nogen, der skotter om at opholde sig paa dette Kammer.

Dette fortæller en 77-aarig Meddeler.

V. Folketro

JAKOB DOGTER (Doktor) I NYKIRKE.

I Nykirke Sogn boede der før en klog Mand. Han var bedst kendt under Navnene Jakob Dogter eller Jakob Nyby; han kunde hjælpe for alt det, der var af det Onde mellem Himmel og Jord. Var der Grise, der ikke vilde æde, Køer, der ikke gav Mælk, Heste, der ikke vilde trække, Mennesker, der hverken kunde leve eller dø, saa blev Jakob Dogter spurgt til Raads. Var det saa, at de ikke kunde kærne Smør, saa kunde han ogsaa hjælpe; han sømmede da et Stykke Læder under Kærnenes Bund, saa kunde de kærne Smør. Men det bedste var dog, at han kunde vise igen, naar der var bleven forhekset dette eller hint, og han var ogsaa dygtig til at binde Skarnsmennesker fast til den Plet, de stod paa, saa de ikke kunde røre sig, siger en 87-aarig Meddeler fra Kværn.

En 75-aarig Meddeler siger: En Søndag for mange Aar siden var Ejeren af Phillipsdal i Kirke, og han kom til at sidde ved Siden af Jakob Dogter. Da de havde siddet lidt ved Siden af hinanden, saa hvisker Jakob Dogter til Manden fra Phillipsdal: »Der er en ved at stjæle af din Hvede«. Manden vilde ikke tro den Snak, men Jakob siger saa: »Nu har den Mand lagt Sækken med Hveden paa sin Nakke og vil gaa med den, men nu binder jeg ham, saa han nok skal blive staaende med den Sæk Hvede paa Nakken, til du kommer hjem.«

Da Manden fra Phillipsdal er naaet hjem, gaar han straks op paa Kornloftet, og der staar hans Daglejer og kan ikke røre sig, med en Sæk Hvede paa sin Nakke. Han maatte nu tømme sin Sæk for Hveden, og da kunde han gaa.

En 70-aarig Meddeler fortæller, at Jakob Dogter en Søndag Morgen, før han gik til Kirke, lagde Boghvede i Ovn for at tørre den. Da han sidder i Kirken, mærker han, at der er en Mand, der er ved at stjæle af den Boghvede. Manden skovlede Boghveden i sin Sæk. Det saa Jakob; han lod ham være; men da Manden havde lagt Sækken paa sin Nakke og vilde gaa bort med den, bandt Jakob ham fast foran Ovnlugen, og her maatte Manden nu staa, uden at han kunde røre sig, indtil Jakob var naaet hjem fra Kirken. Da løste han ham, og saa kunde Manden gaa hjem, men uden Boghvede.

Da Jakob Dogter laa paa sit sidste, var hans Kone en Gang kommen ind til ham med sit Forklæde, der var fyldt med Penge. Det var eneste Specier og Rigsbankdalere, og Konen skal da have sagt til ham:

»Hva ska æ gø'er mæ de Skidt?« Jakob svarede hende: »Ja, ja, spot do kuns int, de ka blyw knap nok fo dæ«, og det blev det ogsaa, for Jakobs Kone døde som et fattig Kone.

MERE OM DEN KLOGE MAND I NYKIRKE.

Indtil Aaret 1760 havde Nykirke i Angel sin kloge Mand, om hvilken der endnu den Dag i Dag fortælles en Mængde Historier. Den kloge Mand hed Jakob Schmidt, men var bedst kendt under Navnet Jakob Nyby.

En Gang var der i Nykirke Sogn bleven stjaalet et Faar, og den bestjaalne henvendte sig til Jakob Nyby om Hjælp for at faa vist, hvem der var Tyven. Den Dag skete der ikke noget; men et Par Dage derefter kom Jakob til Manden og sagde til ham: »Kom med ud paa den Mark, hvor Faaret gik, da det blev stjaalet«.

Manden fulgte med Jakob Nyby ud paa Marken, og da de var naaet derud, gik der en fremmed Mand her. »Det er Tyven«, sagde Jakob. »Nu binder jeg ham«. I det samme blev den fremmede Mand staaende paa et Sted og vrikkede op og ned med Benene; men han kom ikke af Stedet.

De gik hen til den Mand, der stod bunden, og Jakob Nyby drog da sin egen Trøje af og slog paa den med en Stok, han havde i Haanden. Spurgt ad, hvorfor han gjorde det, sagde han: »Hvert Slag, jeg slaar paa min Trøje, svier til den Mand, jeg har bunden.« Efter en Stunds Forløb løste han Tyven, og saa kunde han gaa igen.

TROLDTØJ.

Der kom en Dag en Mand for at søge den kloge Mand Jakob Nyby's Hjælp, men Jakob var ikke hjemme. Den fremmede satte sig ved et Bord i Stuen. Paa Bordet laa der en Bog, som han tog og læste i; men næppe havde han begyndt at læse, da kom der den ene Krage til Syne efter den anden, og jo længere Manden læste, desmere nærgaaende blev Kragerne. Godt var det, at Jakob Nyby kom til, for ellers havde det nok set galt ud for den fremmede Mand.

Jakob sagde til Manden: »Hvad gør du der?« Jo han læste da i den Bog, sagde Manden, og jeg kan ikke være i Fred for alle de Krager. Jakob strøede nogle Ærter paa Gulvet; det gjorde han for at aflede Kragernes Opmærksomhed fra den fremmede, og lidt efter lidt forsvandt saa Kragerne igen. Jakob sagde saa til den fremmede Mand: »Var jeg ikke kommen dig til Hjælp, saa havde Kragerne hakket dine Øjne ud.«

EN KLOG MAND.

Peter Erichsen boede paa Borg ved Mysunde. Han kunde hjælpe for mange Slags Sygdomme; han var søgt fra videnom; han døde i 1921.

En Aften for mange Aar siden, da han kom gaaende gennem L. Brodersby hjemefter, kommer der en ældre Pige løbende efter ham. Hun bad ham om Hjælp; hun havde Kolden. Peter Erichsen saa paa hende og strøg hende saa paa Armene, idet han sagde: »Gaa nu hjem og læg dig i din Seng, saa er du rask igen i Morgen tidlig«. Pigen gjorde saa, og næste Morgen var hun rask.

Denne Pige blev gift og fødte et Barn. Det led ogsaa af Kolden, og hun bad da ogsaa Peter Erichsen hjælpe Barnet; men han sagde: »Dig har jeg hjulpen, men dit Barn kan jeg ikke hjælpe.«

Erichsen kunde ogsaa sætte Rosen væk og har hjulpet mange. Var der nogen, der var bleven bidt af en Hugorm, saa fandt han ogsaa Hjælp hos ham. Han gav den, der var bleven bidt, et Pulver i et Glas Mælk. Der blev sagt, at det var af en Hugorm, der var tørret og stødt fint til Pulver.

Var nogen behæftet med en Brandbyld, da kunde han ogsaa finde Hjælp hos ham; en saadan Byld strøg han væk.

Peter Erichsen var en af den Slags kloge Mænd, der ikke lod sig betale for den Hjælp, han ydede sine Medmennesker. Han var en Mand, der kun kendte til godt, siger den 78-aarige Meddeler.

EN KLOG KONE.

Før jeg blev født, boede der en klog Kone i Fuglsang, hun blev altid kaldt »Modder Krus'«. Denne Kone blev søgt fra nær og fjern. Naar der var et Menneske, der var sygt, da blev der altid sagt: »Kan Modder Krus' ikke hjælpe, saa er der ingen, som kan«. Denne Kone var afholdt, og det føltes som et Savn, da hun døde.

Især blev hun søgt af dem, der havde Rosen. Hun satte den væk, og utallige har fundet Helbredelse ved hendes Hjælp, men paa hvilken Maade, hun gjorde det, det forblev hendes Hemmelighed, og den tog hun med sig i Graven.

BLØDNING STANDSET.

En i 1853 født Meddeler fra Munkbrarup Sogn fortæller, at der for mange Aar siden boede en Mand paa Holnæs, der kunde standse enhver Blødning. Jeg har selv set, at han gjorde det. En Arbejdsmand faldt en Gang ned fra et Stillads, og han paadrog sig et stort blødende

Saar. Hans Arbejdskammerater kunde ikke standse Blodet, og hvis ikke den Mand fra Holnæs, der kunde standse Blødning, netop var kommen forbi, saa var Arbejdsmanden sikkert forblødt.

Manden tog en Træpind og slog den med et Stykke Træ ned i Jorden, og straks derefter holdt Saaret op med at bløde.

GAMLE FOLKERAAD FRA SATRUP SOGN.

Ved en Hesteskos Hjælp kan man holde paa Lykken indendørs. Finder man en Hestesko, saa skal man tage den med sig. Vil man holde Lykken i Huset, saa skal Hestekoens slaas op over en Dør, men den skal sømmes saadan fast, at det aabne af Hestekoens vender op-efter, thi saa fanger den Lykke, som vil ud af Døren.

Sømmes derimod Hestekoens fast med det aabne nedefter, saa holder den ikke fast paa Lykken; den vil da vandre ud af Huset.

Sættes Køer paa Græs om Foraaret, saa skal der gives hvert Dyr en salt Sild at æde, inden det faar den første Mundfuld Græs at smage, thi da vil de kunne taale det saftige Græs, uden at de bliver syge deraf.

Slangeskind, der er stødt eller reven til fint Pulver, indgives en Ko, der ikke er bleven ren efter Kælvningen. Det har den Kraft ved sig, at Skarnet da vil gaa fra Koen.

Fint stødt Slangeskind, blandet med Tran, lagt paa et bullent Sted paa Haand, Ben eller andet Steds paa Kroppen, som Træk, er et udmærket Middel.

Efter en 61-aarig Meddeler fra Satrup Sogn.

GAMLE FOLKERAAD FRA NYBØL SOGN.

Efter en 70-aarig Meddelerske fra Nybøl Sogn.

En frugtsommelig Kvinde maa ikke gaa hen over Skum, der er skummet af Kartofler, naar de koges, thi gør hun det, saa fødes det Barn, hun gaar med, med en Slags Udslæt, der ikke kan helbredes.

Bliver en frugtsommelig forskrækket over et eller andet, maa hun ikke gribe med en Haand til sit Hoved, thi saa faar Barnet paa det Sted en Plet, som aldrig forsvinder.

Den Kvinde, der er frugtsommelig, maa ikke være slikvorn af sig, thi er hun det, saa bliver det Barn, hun føder, tyvagtigt.

Den Kvinde, der lider af Blegsot, skal tage noget Hørgarn og saa lade sit Vand paa det. Derpaa skal hun gaa hen til et Træ med

Garnet og vinde det om Træet; men bedst er det, naar Træet gror ved rindende Vand. Faar Garnet Lov til at sidde vunden paa Træet, til det falder ned af sig selv, og det saa føres bort af Vand, saa faar den blegsottige Kvinde sit Helbred igen.

Den, der er syg af Kolden, skal en Morgen, før Solen staar op, tage en Kedel og gaa ud paa Marken og samle Dug af Græs og Blade i den. Duggen skal drikkes af den, der har Kolden, og saa vil Kolden forsvinde, som Duggen for Solen.

Det Menneske, som ikke kan ligge tør i Sengen, kan blive helbredt ved Hjælp af et Dyrs Blære. Er det en Mand eller en Dreng, der søger Hjælp, saa skal det være en Blære fra et Hundyr. En Kvinde eller Pige hjælpes ved en Blære fra et Handyr. Den Syge skal lade sit Vand i Blæren i Midnatstimen, og Blæren med Vandet skal hænges op i Skorstenen. Efterhaanden, som Vandet svinder i Blæren og som den raadner op, saa helbredes den Syge for Vandladningen.

MIDDEL MOD KRAMPE — LIGFALD.

Meddelt efter en 85-aarig Meddeler fra Thorsted Sogn:

I Thorsted Sogn kendte de et Mittel, der kunde forebygge, at et Menneske fik Krampe. Af en Hjortetak skulde der skræbes noget af, det skulde saa, naar det var blandet i noget Mælk, drikkes. Der forsikres, at den, der har brugt dette Mittel, ikke nogen Sinde faar Krampe.

Et Barns Navlestreng skal tages, naar den falder af, og hengemmes i Skorstenen i Navlebindet. Før, da der var aabne Ildsteder, blev Navlebindet med Navlestrengen bunden til Sodstangen i Skorstenen, senere, da Komfurerne kom i Brug, blev det lagt op i Skorstenen paa et Sted, hvor der var en fremstaaende Kant. Var der saa et Menneske, der fik et Krampetilfælde, blev Navlestrengen taget og stødt til Pulver. Pulveret af Navlestrengen blev delt i 3 Dele, og 3 Dage i Træk skulde der saa hver Gang tages en Portion i Mælk; saa var det Menneske ikke mere udsat for at faa Krampe.

GODE RAAD MOD SAAR OG GIGT.

Meddelt af 67-aarig fra N. Brarup.

En nyfødt Kalv er omgivet af en tynd Hinde. Før blev der paa enhver Gaard sørget for, at en saadan Kalvehinde altid var ved Haanden Aaret rundt. Kalvehinden blev bredt ud paa en Dør eller paa en Loport og naglet fast til denne for at tørres, dog saadan, at Solen ikke kom til at skinne paa den. Var Hinden tør, blev den taget ned

og gemt hen til senere Brug. Hinden blev brugt til at lægge paa Saar. Det Stykke, der blev lagt paa Saaret, blev siddende paa det, indtil Saaret var lægt, saa faldt Hinden af. Der findes endnu nogle i Sognet, der tager dette Middel i Brug.

— — —

Den, der lider af Gigt, kan blive helbredt ved at bruge følgende Raad: Der tages noget Øl, der tilsættes Sprod (en Spire, et Skud) af Solbær, det koges sammen, og naar det er afkølet, saa drikkes det af den, der lider af Gigt, men desforuden skal de Steder paa Kroppen indgnides med en Blanding af Skægsæbe og Franskbrændevin. Det hjælper, siger den 88-aarige Meddeler fra Kværn.

— — —

Før var der mange, der tørrede Koskarn. Det blev udbredt paa en Lo eller Ladeport og naglet fast for at sejgtørres der. Var Koskarnet tørt, saa blev det rullet omhyggeligt sammen og hengemt til senere Brug.

Et tørret Koskarn var det før lige saa nødvendigt at have i Huset, som det var at have Brændevin, der brugtes til at rense Saar med. Et Koskarn blev brugt til at forbinde Saar med. Der blev, naar der skulde forbindes et Saar, ligefrem klippet et Stykke af Koskarnet, og Saaret blev saa forbunden med det. Det Middel bruges endnu enkelte Steder, siger den 63-aarige Meddeler fra Tolk.

GODE RAAD MOD VORTER OG FNAT.

I Nykirke Sogn i Angel tyes der til Hyldebusken, naar der er en eller anden, der vil sætte Vorter væk. Der graves et Hul ved Hylde-træets Rod, og et Stykke Rod skæres af. Dette Rodstykke tages, og der stryges med det over Kors paa Vorterne, hvorefter det graves ned i Jorden. Gror det, saa forsvinder Vorterne; dog maa ingen være vidende om, at det er bleven gjort, ej heller hvor det er bleven gjort, siger den 75-aarige Meddeler.

En Kone fra Munkbrarup Sogn, der er 77 Aar, fortæller, at hun, da hun var ung, havde Vorter paa den ene Haand, og at en af Vorterne var særlig stor. »De kreg Jungen« (den fik Unger), det vil sige, at der groede en hel Del Vorter, der ikke var saa store, i Kreds om den. Jeg prøvede alt, for at faa Vorterne til at tørre ind, men hvad jeg saa end brugte, intet hjalp. En Mand, jeg kendte, sagde en Gang til mig: »Lad mig se paa de Vorter«. Han havde en hvid Skovsnegl i Haanden, og han strøg med denne paa Kors over Vorterne og kastede derpaa Sneglen over sit eget Hoved.

Lidt efter lidt tørrede Vorterne ind, og jeg har siden da aldrig været plaget med Vorter mere.

Enkelte Steder vokser der, enten som Busk eller lille Træ, det der i Folkemunde kaldes »Skorretræ« (Fnattræ). Paa Grenene er der paa Barken hvide Pletter. En saadan Gren eller et lille Stykke af den skæres af, og Barken med de hvide Pletter fjernes indtil den næste Barkhinde. Denne Hinde afskrabes og blandes derefter med Fløde. Dette koges i to Timer, saa det bliver til Salve. Er Salven saa kold, saa smøres der et Lag af den paa de Dele af Legemet, der er smittede af Fnæt. Det gentages to Gange, og efter dette er den Syge helbredet for Fnæt, siger en Meddeler, der er født 1853 i Munkbrarup Sogn.

MIDDEL MOD KALVEKASTNING.

En 85-aarig Meddeler fortæller følgende:

Det var før en udbredt Mening, at var der en Ko, der havde kastet Kalv, saa var den bleven forhekset af en Heks, og der fortælles, at Rønnebær var noget, som en Heks og andre Skarnsfolk kunde lide. Derfor var der før mange, der ikke led, at der groede et Rønnebærtræ paa deres Jord. Tog en Heks nogle Rønnebær og kastede dem for Køer med Kalv, og de saa blot slikkede paa dem, saa kastede de Kalv.

Ejeren af den Ejendom i Tolk Sogn, der hedder Stangled, brugte før et ikke helt almindeligt Middel mod Kalvekastning.

Hver Sommer skifter Snogen Ham, og paa den Tid var Ejeren af Stangled paa Jagt efter de Skind, Snogen var gaaet ud af. Dem samlede han sammen og gemte dem. Hvert Efteraar, naar hans Køer blev sat paa Stald, saa tog han de hengemte Snogeskind og rev dem til fint Pulver. Dette Pulver tilsatte han Vand, hvori der var udrørt Mel. Dette fik saa Køerne at drikke, og dette Pulver af Snogeskind, Køerne fik ind paa den Maade, var et godt Middel mod Kalvekastningssygen.

Paa en Gaard i Snarup, Tomby Sogn, værnede de sig imod, at Kalvekastningssygen blev slæbt ind i Stalden, paa den Maade, at de ophængte en Ræv, som Skindet var trukken af, i Stalden. Naar Ræven saa gik i Forraadnelse, dræbte den strenge Luft Smittekimene.

NAAR EN KO IKKE VIL BLIVE MED KALV.

Den Ko, der er tyregal, bliver ikke altid med Kalv, selv om den ogsaa føres til Tyren. Dette, Gang efter Gang at skulde trække med en

Ko til Tyren, er jo Tidsspilde, saa det ikke er saa underligt, at der blev brugt Raad, baade det ene og det andet.

Nogle var der, der førte en tyregal Ko til Tyren, før den blev mal-
ket; andre gav en saadan Ko et Stykke Brød med Salt paa. Dog skal
kun her særlig nævnes et Raad, der ikke hører til de almindelige:

I Tolk og Thorsted Sogne kom en tyregal Ko, naar det var om
Sommeren, paa Stald, før den kom til Tyren, og saa fik Koen et Styk-
ke Brød, hvori der var stukket en Hægte og Øse, der var sammensat,
stukket ned i Halsen. En Ko, der var bleven behandlet paa den
Maade, blev med Kalv.

(Efter en 63-aarig Meddeler, der bor i Tolk.)

— — —
Har en Ko flere Gange været hos Tyren, uden at den er bleven
med Kalv, saa kan der bruges det Raad, at saa saare Tyren har dæk-
ket Koen, saa skal der med en Kniv stikkes et Hul i en Blodaare i et
af Koens Ører; saa er det sikkert, at Koen denne Gang bliver med
Kalv. (Meddelt fra Brodersby af en 78-aarig Mand.)

LIGKISTESØM.

Det var før en udbredt Tro, og forresten er der endnu dem, der
tror, at et Ligkistesøm har helbredende Kraft, siger en Meddeler fra
Torsted Sogn.

Det var en egen Sag at tage sin Tilflugt til et Ligkistesøm, thi har
den, der har været begravet i den Ligkiste, hvorfra Sømmet tages, lidt
af den samme Sygdom, som Ligkistesømmet skal hjælpe for, saa for-
værres Sygdommen.

Ligkistesømmet skal findes af den, der vil bruge det, ud af den
Jord, der er opkastet af en Grav, hvori der før har været begravet et
Lig. Et saadant Ligkistesøm kan helbrede en Syg, der lider af Gigt,
Kolde, Døvhed, syge Øjne, Udslæt og andet. Et saadant Søm skal stedse
bæres af den, der vil helbredes ved det, indsyet i et Stykke Tøj i en
Snor om Halsen.

Ikke alene har et saadant Ligkistesøm helbredende Kraft, men
det har ogsaa forebyggende Kraft, saa et Menneske, der bærer et
saadant Søm paa sig, ikke bliver sygt af en af de ovennævnte Syg-
domme.

Et Ligkistesøm, der har været brugt for en eller anden Sygdom,
maa ikke gives bort til en anden, thi den, der faar det, bliver smittet
og bliver syg af den Sygdom, som den har lidt af, der forærer Søm-
met bort.

FOLKETRO.

Naar der blev slagtet en Gris, blev Milten nøje eftersat, om der kunde findes en langagtig Fordybning paa den. Var der det, saa betød det, at der i den allernærmeste Tid blev stor Sorg inden for den Familie, hvor Grisen var slagtet. Var derimod Fordybningen i Milten mindre og kort, blev der Sorg i en fjernere Familie.

Var der en ung Pige, der havde kastet sin Kærlighed paa en ung Mand, kunde hun faa at vide, om han ogsaa gengældte hendes Kærlighed. Pigen skulde i al Hemmelighed plante to Skud af en St. Hansurt ved Siden af hinanden i en Fuge mellem Sten i en Mur; dog skulde Muren være opsat af Ler. Hvis de to Skud saa groede saaledes, at de kom til at ligge paa Kors af hinanden, da gengældte den unge Mand Pigens Kærlighed.

Meddelt af 84-aarig Enke fra Havetoft Sogn.

Det er ganske vist, sagde forleden en 63-aarig Mand fra Havetoft Sogn, der fortalte nedenstaaende:

Ligger der et Menneske sygt, kan man faa at vide, om det bliver Døden eller ej for ham. Er man videbegærlig, saa skal man tage den Seng, hvori den Syge ligger, og undersøge Fjerene i Dynerne. Finder man en Krans af Fjer i en af Dynerne, saa bliver det Døden.

FOLKETRO OM BIER.

Efter en 65-aarig Meddeler fra Havetoft Sogn:

Den, der begynder med Biavl, skal ikke købe den første Bisværm, thi saa har han ikke Held. Skal det lykkes ham med Biavlen, saa skal det første Bistade eller Bisværm stjæles.

Naar et Menneske, der har holdt Bier, afgaar ved Døden, saa skal den Dødes nærmeste Slægning, straks efter at Døden er indtraadt, gaa ud til Bistaderne og derpaa banke paa hvert enkelt og saa sige: »Jer Herre er død«. Gøres det, da vil Bierne leve videre og ikke sørge sig til Døde over deres Herres Død.

For en 40—50 Aar siden var det endnu Skik i Havetoft Sogn, at der blev bunden Sørgeflor omkring hvert enkelt Bistade, naar Biernes Ejer var afgaaet ved Døden.

Sørgefloret blev først taget ned fra Bistaderne igen nogen Tid efter, at Bieieren var jordet. Hvis man undlod at binde Sørgeflor om Bistaderne, da vilde Bierne dø ud, inden et Aar var gaaet.

— — —
En 87-aarig Meddeler fra Tolk Sogn fortæller:

Er en Biavler død, saa er det den nærmeste Slægtnings Sag at sige Besked til Bierne om Dødsfaldet. Men forinden det gøres, skal der dog bindes Sørgeflor om hvert enkelt Bistade. Der siges saa til hvert enkelt Bistade: »Din Herre er død«. Overholdes det, saa uddør Bierne ikke.

GRAVGODS.

Mange andre Steder end i N. Farmsted Sogn var det før Skik, at der blev givet et Menneske, der var død, noget med i Ligkisten før at blive begravet med Liget. Omkring 1870 blev det forbudt.

Før var der dem, der gav en død Mand en Ragekniv med. Penge blev der ogsaa lagt til et Lig i Ligkisten, en Skilling eller en Søsling var det mindste. Der var ogsaa dem, der medgav et Lig en Flaske, der var fyldt med Brændevin, og ret almindeligt var det, at et Lig fik Levnedsmidler med sig i Graven.

Var der Lig, saa blev de nærmeste Naboer budt til at bære Liget til Graven, men en Smed, der var Nabo, blev aldrig budt til at bære Lig, da det i gamle Dage var en udbredt Tro, at en Smed, der havde baaret et Lig til Graven, ikke mere var i Stand til at svejse Jern sammen, saa det kunde holde. Derfor siges der endnu den Dag i Dag om den Smed, der ikke kan svejse ordentlig: »Han har nok baaret et Lig til Graven«.

Meddelt af en 72-aarig Meddeler, der bor i Ølsby Skov.

VI. Trylleformler

Optegnede efter en 62-aarig Meddelerskes mundtlige Meddelelse:

Har nogen forbrændt sig ved Ild eller skoldet sig paa kogende Vand, saa kan en anden Person stilne Smerterne, naar han siger til den, der har brændt eller skoldet sig: »Lad mig se!«, og medens han ser paa det forbrændte Sted, skal han fremsige ved sig selv, idet han slaar tre Kors over Brandsaaret:

»Jomfru Marias Ha'nd

stiller Ild og Brand.

I Faderens og Sønnens og den hellige Aands Navn.
Amen.«

— — —

Er der et Menneske, der lider af Rosen, og den saa skal sættes væk, saa kan en Kvinde kun sætte Rosen væk hos en Mand, og en Mand hos en Kvinde. Den, der sætter Rosen bort, skal stryge med den ene Haand over den Del paa Legemet, der er angrebet af Rosen, og imens sige:

»I Jesu Have staar tre Blomster.

Den første hedder »Jesu Jeg«,

den anden hedder »Guds Vilje«,

og den tredje »Ros staa stille«.

Rosen, jeg sender dig bort

I Faderens og Sønnens og den hellige Aands Navn.
Amen.«

— — —

En Saaret kan standse Blødningen fra et Saar, naar han fremsiger følgende:

»Lyksalige Saar, lyksalige Stund,

lyksalig er den Nat, da Jesus Christus blev født.

I Faderens, Sønnens og den hellige Aands Navn«.

Denne Formel fremsiges af ham, der har faaet et blødende Saar, Blodet fra Saaret vil da standse med det samme, og Saaret vil læge.

— — —

Den, der har Vorter, kan blive dem løs paa den Maade, at han en Aftenstund før Midnat ved tiltagende Maane gaar udenfor, ser paa Maanen og stryger paa Vorterne med den ene Haand og imens siger: »Hvad jeg ser paa, tager til, og hvad jeg stryger paa, gaar bort«. Dette skal gøres i al Hemmelighed, og Vorterne vil saa lidt efter lidt tørre bort.

Meddelt af en 87-aarig Mand fra Strukstrup Sogn.

Der blev før ikke hentet Læge for enhver Sygdom, heller ikke, naar der var et Menneske, der havde Kolden. Kolden var en af de Sygdomme, der den Gang blev nævnt tiest.

Et Raad, der blev anvendt for at blive af med Kolden, var, at hvem, der havde denne Syge, skrev en Seddel (desværre har jeg glemt, hvad der skulde skrives) og kastede den i rindende Vand. Kom der saa et Menneske og tog denne Seddel, hvor den var ført hen af Vandet, og læste, hvad der var skreven, saa fik han Kolden, men han, der havde skreven Seddelen, blev saa sund igen.

— — —

Min Moder tjente 1840 i Nybøl, siger en Meddelerske, der er født 1853, og der brugte Konen altid, inden de begyndte at kærne Fløden, at fremsige følgende Trylleformel:

»Ut jede Hus en Løbel voll,
von jeder Ko en Kedel voll,
un jeder Trumf en Punsch«.

Men for at det skulde hjælpe, saa at de fik Smør, naar de kærnede, saa maatte den, der skulde kærne, ikke røre ved Kærnestaven, før Trylleformlen var fremsagt.

— — —

Var der nogen, der var syg af Rosen, saa kunde denne faa sit Helbred igen, naar en anden i Tanker ved sig selv fremsagde følgende:

»In Jesu Garten stehen drei Blumen
die erste heisst: »Jesu ich,
die zweite heisst: »Gottes Wille«,
die dritte heisst: »Rose, steh. stille,
Rose ich schicke dich weg,
im Namen des Vaters, des Sohnes und des heiligen
Geistes«.

Den, der fremsagde det, maatte ikke røre ved den Person, der skulde helbredes.

(Meddelt af en 64-aarig Meddelerske.)

I Thorsted spillede St. Hansurten (Johannikrut) før en stor Rolle i de unge Pigers Liv. En ung Pige, der var i den Alder, hvor hun helst skulde giftes, kunde Natten til St. Hans faa Vished for, om hun fik en Mand inden næste Aars St. Hans. Pigen skulde tage to Skud af en St. Hans Urt og plante dem over Kors i Straataget paa et Hus og derpaa sige følgende:

»Laat mi sehn in diese Nacht
wer denn hier min Lewder si'n mag«.

Groede St. Hans Urterne, saa vilde Pigen finde sig en Fæstemand, og drømte hun St. Hansnat om en Ungkarl, saa kunde Pigen godt fri til den, hun havde drømt om, for hun kunde være sikker paa at faa et Jaord som Svar.

— — —

Kolden var før en frygtet Sygdom, og enhver søgte at blive af med den paa den hurtigste og nemmeste Maade. Her er det Hyldetræet, der maa tage Kolden paa sig. Hvem, der led af Kolden, skulde gaa hen til et Hyldetræ, binde en Traad Uldgarn om en af dets Grene og saa sige:

»Goden Dag, goden Dag, Hr. Fleder,
ik bring di min Feber.
Adjøs, Adjøs, Hr. Fleder,
beho'el du min Feber«.

Var det klaret, uden at nogen havde været Vidne til det, og saaledes, at Uldtraaden fik Ro til at sidde bunden om Hyldetræets Gren, indtil den faldt af sig selv, saa var den, der havde brugt det Raad, helbredet for Kolden.

(Meddelt af en76-aarig Mand fra Isted.)

— — —

En 78-aarig Meddelerske fra Sørup siger, at den, der led af Kolden, skulde gaa ind paa en Kløvermark og stryge med begge Hænder eller Ansigtet paa Kløveren og saa sige følgende:

»Goden Dag, goden Dag, Hr. Klewer,
hier giv ik di min Feber.
Adjøs, Adjøs, Hr. Klewer,
hier hest du min Feber.«

Blev det gjort saaledes, at ingen saa det, saa var den, der havde gjort Brug af dette Raad, helbredet for Kolden.

Rim

Rimene er nedskreven efter mundtlig Meddelelse af en i 1863 født Meddeler St. Solt.

No skal i se vo dejle Spil,
vo Bynderpiger ka dans,
vo nippe, trippe di ka gå,
vo her'le de kan svænke,
vo knirker og vri'er mæ Rumpelsærk,
de danser mæ Søl'spænner i æ Særk,
Kavemaranka.

— — —
Meddeleren husker, at nedenstaaende Rim blev fremsagt i St. Soltskov, da han gik i Skole, men saa sent som i 1890erne var Rimet kendt af de allerfleste i Sognet.

Hejst, Hejst, sko æ Hejst,
de ka æ Prejst,
de ka æ De'n
de ve'r allerbest Beske'n.

— — —
En Mand fra Danmark var en Gang paa Udenlandsrejse syd paa, og han havde da ogsaa været vesterude. Da han paa sin Vej hjem igen kom gennem St. Solt Sogn, fulgtes han med en Mand fra Sognet, og videbegærlige var de begge to. Manden fra Danmark fortalte, at han havde været helt oppe i det Tyske, helt oppe i Tyskland, helt ved Soholmbro, havde han været, sagde han.

Der kalder de en Gryde en Gråp,
et Faar en Schåp,
»Garsten« kalder de Tyskere en Kjerre Byg.
Gud forgiv mig min Synd!

VIII. Sagn

TROLDBAKKERNE VED KIRSEBÆRDIGE.

Der var en Gang en meget stor Trold; han boede ved Rydde Sønder­skov, og han gik altid paa Træs­ko. En Dag, da Trolden var om­kring for at se paa Eg­nen, gik han hen over et Stykke Jord, der var blødt. Han traadte igennem og vadede sine Træs­ko over, og lidt efter lidt trykkede de Trolden paa Fødderne. Da han kom hen til et Sted, hvor Jorden igen var nogenlunde fast, tog han først den ene Træs­ko af, og han saa da, at den næsten var fyldt med Jord. Trolden kradse­de denne Træs­ko ren for Jord, og han kastede Jorden til den ene Side, hvor han stod. Da han var færdig med at kradse den Træs­ko ren for Jord, var det i alt bleven til en Bakke.

Derefter gjorde Trolden ligesaa med den anden Træs­ko, og der var ogsaa saa megen Jord i den, saa da han var færdig med at rense Træs­koene, saa var der ogsaa en Bakke paa det Sted, hvor han havde kastet Jorden hen.

At det virkelig har været saadan, kan endnu ses, thi paa det Sted, hvor Trolden den Gang rensede sine Træs­ko, er der stadig den Dag i Dag to store Bakker, og dette er ved Kirsebærdige paa de Maarkjær Vesterskov Jorder, siger den 77-aarige Meddeler fra Rydde Sønder­skov.

FRUEN FRA RUNDTOFT.

En 87-aarig Meddeler fra Eskris Sogn fortæller:

En Gang var Fruen fra Rundtoft ude at køre. Hendes Kusk og hendes Tjener, der var med hende, var Uvenner. De havde været langvejs den Dag, og det var blevet sent, og mørkt var det blevet, saa de knapt nok kunde finde Vejen. Tjeneren skulde foran for at vise Vejen, men da de paa denne Maade var kommen Rundtoft nærmere, rendte Tjeneren forud. Han havde ondt i Sinde, han vilde tage Hævn over Kusken. Tjeneren trak Vindebroen, der førte over Borggraven, op, og han regnede med, at Kusken vilde køre ned i den dybe Borg­grav. Kusken kørte, men paa en Gang blev Hestene staaende og vilde ikke gaa videre, og da ser Kusken, at Vindebroen er trukken op.

Fruen var en ond Kvinde; hun havde baade Haand- og Halsret over sin Kusk og Tjener, og hun taalte ikke, at hun blev sagt imod. Da Fruen saa mærker, at de bliver holdende, raaber hun til Kusken: »Kør!« Kusken, der var vant til at lystre, drev Hestene frem, og de

gik lige ud i Borggraven. Kusken kunde lige naa Vindebroens Kant og greb fat i den og reddede paa den Maade sit Liv; men baade Fruen og Hestene gik til Bunds i Borggraven og druknede.

Tjeneren tilstod, at det var ham, der var rendt i Forvejen hjem og havde trukket Vindebroen op for at hævne sig paa Kusken. Han blev dømt for denne Ugerning og maatte lade sit Liv ved Bøddelens Haand.

PINEBÆNKEN.

En Meddelerske, der er 77 Aar, fortæller:

Lige der, hvor Vejen fra Kronsgaard drejer ud til Dyttebøl, var der en Bænk, den blev kaldt Pinebænken. Jeg har i mine unge Dage siddet mange Gange paa den.

Der fortælles om denne Bænk, at en Gang for mange Aar siden boede der en ond Herre paa Dyttebøl. Det var ham ikke nok med, at han pinte sine Undergivne, selv Markens og Skovens Dyr lod han pine. Saadan gjorde han ogsaa en Gang med en Ræv, han havde faaet fat paa. Han lod den prygle med Stokke paa den førnævnte Bænk, hvortil Ræven var bunden fast, saalænge, indtil den gik ud af sit Skind. Siden den Gang blev denne Bænk kaldt Pinebænken.

Rurup Mølleledam (i Baggrunden Flarupgaard).

IX. Minder fra 1864

DANSKE DRAGONER.

Vinteren 1864 paa Tilbagetoget kom nogle Delinger Dragoner gennem Angel, og en af dem holdt Hvil i Klapholt Kro i den nordlige Del af Tomby Sogn. Her blev de overrumplede af nogle tyske Ryttere. De danske Dragoner flygtede paa en nær; han var af en eller anden Grund ikke kommen bort med de andre. Den danske Dragon var snart omringet, men optog Kampen ene imod 6 tyske Kavalerister. 5 af dem blev saarede af den danske Dragon, den 6te af Tykkerne skød paa den danske Dragon, og en Kugle ramte ham dødeligt.

Fortalt af en 59-aarig Meddeler fra Sognet efter sin afdøde Fader.

En 80-aarig Meddeler fra N. Farensted Sogn fortæller med Stoltthed om de danske Dragoner. Hans Farbroder gjorde tre Aars Krigen med som dansk Dragon, og han var senere dansk Gendarm, først i Mysunde, senere hen i Lyksborg; men det er en anden dansk Dragon, vi skal høre om, en af dem, der var med i 1864.

Thomas Boysen fra Bjernt i Nybøl Sogn gjorde som dansk Dragon Tilbagetoget med fra Dannevirke. Han har fortalt til Meddeleren, at alt gik godt, indtil de naaede nord for Flensborg. Ved en Korsvej — antagelig Korsvejen lige nord for Krusaa — blev han og tre andre danske Dragoner omringede af preussisk Kavaleri, der var de 4 danske Dragoner langt overlegne. Men de 4 danske Dragoner tog Kampen op mod dem og rendte flere af Preusserne over Ende; de 4 danske Dragoner blev Sejrherrer og jagede Preusserne paa Flugt.

Paa Bjernt Kro var der en Gang Dans. Der var mødt en Del af de preussiske Husarer, der laa i Slesvig. De yppede Kiv, men det blev til Slagsmaal. Peter Boysen, den forhenværende danske Dragon, ryddede Salen og kastede Husarerne ud af Vinduerne, idet han tog en Husar i hver Haand.

FORVARSEL OM 1864.

Det var paa en Søndag Formiddag i Aaret 1859, Klokken 11 Formiddag, da sad min Fader, Moder og ældre Søskende i Dagligstuen her paa Bregnerød, da der paa en Gang blev rumsteret inde i Stuen ved Siden af, hvor de sad. At de alle blev forskrækkede, det siger sig selv, og der var ingen, der lige straks turde se ind i Stuen; men omsider gik min Fader derind. Alt stod paa sin vante Plads, og der var ikke at se, at der var bleven flyttet paa noget som helst. Min

Fader sagde: »Gaa nu alle ind i Dagligstuen og sæt Jer hver paa den Plads, hvor I sad, da vi hørte, at det rumsterede herinde, saa vil jeg prøve paa at flytte om paa Sagerne herinde«. De gik ind i Dagligstuen igen, og Fader rykkede da om paa de Sager, der stod i den Stue, og da viste det sig, at det omtrent var, som de havde hørt, naar han slæbte Bordet rundt i Stuen. Da min Søster paa den Tid laa syg, saa troede de alle, at det var Forvarsel om hendes Død.

Men Aarene gik; Søster blev rask, og jeg blev født, og Aaret 1864 kom, og med det Krigen og Kampene ved Mysunde. Hvad der da skete hjemme, er det første, jeg kan huske fra mine Drengaar, siger Meddeleren. Da Klokkeren en Formiddag var 11, — altsaa paa den samme Tid, som det rumsterede inde i Stuen i 1859 — kom en dansk Officer ridende ind paa Gaardspladsen og giver den Besked, at der skal være Lazaret i Huset. Klokketallet passer, men det var ikke den Dato, Varselet var bleven hørt. Lige bagefter Rytteren kom Læger, Sygepassere og Saarede. De haardt Saarede blev lagt ind i den Stue, hvor Varselet var hørt, og nu gentog det sig, hvad hele Familien havde hørt i 1859. Bordet blev brugt som Operationsbord. I Dagligstuen laa de lettere Saarede; det saa jeg som Barn; hvad der foregik i den anden Stue, fik jeg ikke at se; men hvad jeg saa i Dagligstuen som 4 Aars Dreng, det husker jeg endnu klart den Dag i Dag. De Saarede blev ikke her, men blev, naar de var forbundne, kørt til Flensborg. De blev kørt paa Fjælle vogne og lagt i noget Halm. Mange af dem er vel nok bukket under i den haarde Vinter og er ikke naaet levende til Flensborg. Der var uden for Gaarden opsat et grønt Flag; det var Tegn paa, at der paa Gaarden var Lazaret.

Lægerne spurgte min Fader, om de aldrig havde hørt Forvarsel, og min Fader fortalte da, hvad de havde hørt i 1859. Han fik da ogsaa at vide, at det ikke havde været Bestemmelsen, at der skulde have været Lazaret her paa Gaarden; det skulde have været i Brodersby; men at det saa var bleven ændret, at det skulde være paa Bregnerød.

UNDER DET GAMLE ÆBLETRÆ.

I vor Have, siger Meddeleren af ovenstaaende, stod den Gang et Æbletræ. Det var ikke saa stort i 1864, men groede med Aarene og blev et stort Træ. Nu er det ryddet, og jeg var selv med ved det, da der til dette Træ knyttede sig mange nøjagtige Minder fra den Gang, da der i 1864 var indrettet Lazaret her paa Gaarden.

Under dette Æbletræ blev en Del af de Saaredes amputerede Le-

gemsdele begravet, og det var forbudt os Børn at grave i Haven omkring ved Æbletræet.

Da Træet skulde ryddes, vidste jeg heldigvis Besked med det, der var gemt under Træet, og der blev da heller ikke rørt ved noget af det, der blev nedgravet her i Februar 1864.

ET FORVARSEL FRA STERUP.

Før der blev Krig i 1864, var der mange i Sterup, der hørte det rasle, men det, de hørte, var der ingen, der kunde give Forklaring paa. De hørte, at der var noget, der kørte forbi paa Vejen, og det lød da ganske hult, men der var ingen, der havde set noget.

1864 kom, og da var det, at Gaaden blev løst. Der kom en Deling prøjsiske »Pioner«-Ingeniørtropper kørende gennem Sterup. Der var læsset Pontoner paa Vognene, og det var dem, der gav den hule Lyd fra sig. Nu vidste de Sterupper, hvad det var, de havde hørt i Forvarsel.

Meddelt af 81-aarig Meddeler fra Sterup.

ET FORVARSEL FRA LILLE SOLT.

Noget før 1864 tjente der en Karl paa en Gaard i Lille Solt. Han mødte en Aften, da han vilde gaa ind paa sit Kammer, en Mand, der kom ud derfra. Denne Mand havde en Mundering paa, men af en saadan Slags, som Karlen aldrig før havde set Mage til.

Krigen i 1864 brød ud. Der fulgte østrigske Soldater efter de Danske, og de kom til at ligge en Dag over i Lille Solt. Da Karlen den Aften, de østrigske Soldater laa her, kommer for at gaa ind paa sit Kammer, kommer der en Østriger og gaar ud derfra. Det var det, som Karlen havde set i Forvarsel.

Meddelt af 80-aarig Meddeler fra L. Solt.

X. Stærke Mænd

DEN STÆRKE KONRAD.

Der boede en Mand i Vesterholm; han hed Jakob Konrad. Der var ingen, som skøttede om at yppe Klammeri, naar han var i Nærheden. Mere end en Gang har han skilt et Par ad, som vilde op at slaas; han tøg saa en i hver Haand og holdt dem saa hævet fra Jorden i sine Arme og daskede dem et Par Gange mod hinanden. Han kunde tage en Tønde Rug op fra Gulvet i sine Arme og lægge sig den selv paa Nakken.

Der fortælles, at en Gang, han kom forbi Smedien i Vesterholm, da stod Smeden og et Par andre Mænd og saa paa en Ambolt, som han havde købt, og som nu skulde sættes paa Plads. De kunde ikke hæve Ambolten. Konrad ser lidt paa det; saa siger han: »Gaa ad Vejen, det kan jeg gøre alene«. Saa tog han Ambolten i sine Arme og bar den paa Plads.

En Gang skulde Konrad til Skovs for at hente Træ, og en Medtjener var med for at hjælpe ham. Da de saa havde Vognen klar til at læsse den Træstamme, de skulde hente, siger Konrad til ham, der var med for at hjælpe: »Hold du nu Hestene«, og saa tog Konrad først den ene Ende af Træstammen og lagde den paa Vognen og derefter den anden Ende.

DEN STÆRKE KUSK.

I Kværn var der ogsaa en stærk Mand; han var Kusk og kørte rundt til Købmændene med Petroleum. Der var 3—400 Pd. i en saadan Tønde, og han kunde tage den ene Tønde med Petroleum efter den anden op fra Jorden og læsse dem paa en Vogn med sine Hænder.

En Gang kom han galt afsted. Han skulde læsse en Vogn med fyldte Petroleumstønder, og han fik fat paa en tom Tønde. Han fik derved et Knæk i Ryggen, og Følgen var, at han var Krøbling, saalænge han levede.

Efter en 72-aarig Meddeler fra Kværn.

DEN STÆRKE PETER.

Om en Karl, der til sin Tid tjente paa Gaarden Søgaard, fortælles der, at han var kendt langt ud over Husby Sogns Grænser for sine Kræfter. En Meddeler paa 87 Aar fortæller følgende:

Paa Søgaard tjente der en Karl, der var ualmindelig stærk, han

var bedst kendt under Navnet »den stærke Peter«. Han var afholdt, godmodig og hjælpsom mod alle og enhver; men var der dem, der tirrede ham, da Naade den, der kom i Peters Kløer.

Der fortælles, at en Gang Peter var kørende til Flensborg med sin Husbond, skulde de blandt andet have en Kofjerding med sig hjem fra en Slagter. Peters Husbonde gik ind hos en Slagter, og da han havde set paa nogle Kofjerdinger, spørger han Slagteren, om han ikke har en Fjerding, der er noget større; det havde Slagteren ikke.

De, du har hængende der, er ikke mere end en god Kalvefjerding, sagde Bonden til Slagteren, og føjede til, at en saadan en bar hans Karl hjem til Søgaard paa sin Nakke. Hvis din Karl kan det, saa skal den Fjerding Kød ikke koste noget, mente Slagteren. Bonden tog ham paa Ordet; han hentede sin Karl og spurgte ham, om han kunde bære den Kofjerding, der hang der i Butikken, hjem til Søgaard. Peter mente, at det kunde han da nok.

Peter fik Kofjerdingen paa sin Nakke og gik med den efter Søgaard til. Det gik jævnt og støt fremad. Peter tog sig god Tid, saa Slagteren, der var fulgt med for at se til med, at det ogsaa gik rigtigt til, havde let ved at følge med, og han mente fra Tid til anden, henvendt til Peter, at han da godt kunde puste lidt. »Det har ingen Hast med det«, mente Peter og gik videre, og lod sig ikke forstyrre af Slagteren.

Undervejs mødte Peter en Mand, der bar en Sæk med Mel paa sin Nakke; det var ved Husby Mølle. Peter siger til Manden: »Læg din Sæk oven paa det Stykke Kød, jeg bærer paa, saa vil jeg bære Sækken for dig, for du kan jo ikke slæbe den, kan jeg se«. Det lod den Mand sig ikke sige to Gange, og Peter bar nu baade Kødfjerdingen og Sækken med Mel, uden at det var at se paa ham, at han havde noget at bære paa. Kort og godt, Peter tjente Kofjerdingen.

DEN STÆRKE KLAUS PETER.

Klaus Peter Maxen var hans Navn, han boede i Isted Skov, han var den stærkeste Mand paa hele Egnen. En Gang da han tjente i Engbro, bar han 3 Sække, der var fyldt med Rug, altsaa 3 Tønder paa sin Ryg Tærskeloen rundt. De tre Sække var bundne sammen med Reb.

En anden Gang gik han fra Engbro til Bollingsted med 100 Pd. Rug paa sin Nakke uden at sætte af undervejs, og da Kornet var blevet malet paa Møllen i Bollingsted, tog han igen de 100 Pd. Mel og gik til Engbro med det. Fortalt af Meddeler, der er født 1861.

Trifoliums Frø

giver stor Høst.

BUDTZ MÜLLER & Co.

KUNSTHANDEL

KGL. HOF LEVERANDØR

BREDGADE 23 — TELEFON CENTRAL 1797

A. Søbørgs danske Chokolader

Chokoladen for Kendere.

PHILIPS LAMPER

— til al Belysning.

PHILIPS RADIO

— til den daglige Underholdning.

Indmeld Dem i

Historisk Samfund

for

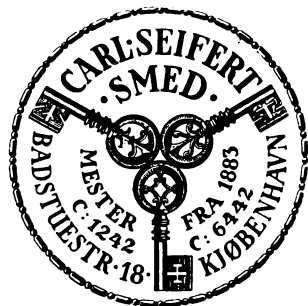
Sønderjylland'

og tegn Abonnement paa

Sønderjydske

Maanedsskrift'

N. 1. L.

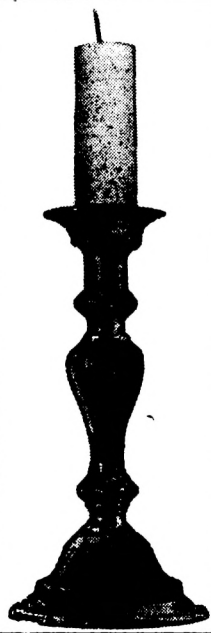
Reserveret

„J p e“

Vi Landmænd holder os stadig til *Codan-Gummistøvler*. De har igennem Aarene vist sig langt at overgaa de andre Fabrikater baade i Styrke og Udseende.

Dansk Galosche- & Gummifabrik „Codan“

ALTERLYS

*i alle Størrelser
og iøvrigt*

*Stearinlys og Vokslys
af enhver Art.*

ASP-HOLMBLAD

STEARINLYSFABRIKEN

KØBENHAVN

A. Th. Andersen-Høyer

Vin en gros

Rosengården 12

København K.

Telefoner

9331

12204

3931

**KØBENHAVNSKE BAGERMESTRES
NYE RUGBRØDSFABRIK A/S**

Aktieselskabet
J. C. Modeweg & Søn
København

Danmarks Riges Breve

udgivet af Det danske Sprog- og Litteraturselskab, udkommer i tre udgaver:

1. ***Diplomatarium danicum,***

der vil indeholde alle kendte danske dokumenter fra vikingetiden til Valdemar Atterdag i deres oprindelige form og vil udkomme i 15 bind med to om året; pris pr. bind 25 Kr.

2. ***Danmarks Riges Breve,***

gengivet i vor tids form og med forklaringer. Pris 12 Kr. pr. bind. Det er de deri indeholdte breve fra Sønderjylland, „Sønderjydsk Månedsskrifts“ holdere efterhånden vil få tilsendt.

3. ***Corpus diplomaticum regni danici,***

facsimileudgave med alle danske originalbreve i lystryk i 7 bind, der udsendes i en samlet udgave for 200 Kr.

Ved henvendelse til „Historisk samfund for Sønderjylland“ vil dettes medlemmer kunne få „Danmarks Riges Breve“ for 8 Kr. pr. bind i stedet for 12 Kr.

„Historisk samfund for Sønderjylland“'s næste årsmøde bliver
Søndag, den 22. Maj 1939.

Notér det straks.

„Sønderjydsk Månedsskrifts“ julegave bliver i år:

1. Tønder Statseminariums Historie 1788 — 1938.
2. H. Lausten-Thomsen: Pet. Chr. Koch og „Dannevirke“, særtryk af bladet „Dannevirkes“ festskrift.

Er De Medlem af

„Historisk samfund for Sønderjylland,“ og holder af
„Sønderjydsk månedsskrift“?

Ellers bliv begge Dele nu.

KAMPMANN & HERSKIND ^{A/S}

Vestergade 2 - København

Kul og Cokes Import

TELEFON

2628

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

P. A. KRUUSE

cand. pharm — ODENSE

Fabrik: Kochsgade 29

Butik og Kontor: Flakhaven 1

Telefon 227

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10—1 og 3—5

„Telefon 3310 (4 Linier).“

Randers

Andels - Anstalten Tryg.

(Gensidigt Livsforsikringsselskab)

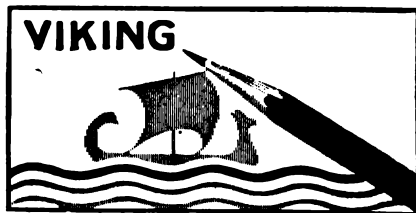
Statsanerkendt.

Statskontrolleret

Premiereserve ca. 37 Mill. Kroner

Samlede Aktiver - 42 - -

Hovedkontor Røsenørsalle 1, København.

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa
„Sønderjydske Maanedsskrift“

Kr. 6.00 aarlig.

VEJLE STØBEGODS

C. M. Hess' Fabrikker A/S

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-

Komfurer

Ribe Centralvarme-Kamin

Ribe Kakkelovne

Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)

Grundlagt 1848

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:

9—12, 2—4. Lørdag 9—1.

HADERSLEV

Støt de

sønderjydske

Indsamlinger

H. A. GRUBERTS SØNNER

Aktieselskab

Metalvarefabrik

Frankrigsgade 40

København S.

Alfred Benzon A/S

København

C. 194

Halmtorvet 29

Adams Transport Co.

Transport- & Speditions-Aktieselskab

Grundlagt 1884

Transport Spedition Flytning Opbevaring

København, Danasvej 30

Aarhus, Dynkarken 43

Smith & Co. A/S

Cykler og Cykledele

en gros

ODENSE

Lichtinger's

Cigarillos

er de bedste.

Jyden S. AALESTRUP

**Svendborg
Boghvede & Havremølle**

Svendborg

Askov Sløjdskole

Vejen St. Telf. 17 Askov.

Skolen for Overgangsalderen.

Amtsunderst. skal søges inden 1. Jull.

Statsunderstøtt. søges indtil 10. Nov.

Skema og Skoleplan sendes frit.

Anders Nielsen.

Poul Vynne.

SPAREKASSEN FOR THISTED AMT

Stiftet 1829

Indskudskapital: 12 Mill. Kr.

Reserver: 950.000 Kr.

VÆVESKOLEN

„ASKOVHUS“

Vævestuen „Askovhus“

Sønderborg

Teilmanns Vine

Faas kun hos Købmænd

Silkeborg Husholdningsskole

Statsanerkendt m. Barneplejefad.

Moderne Skole, smukt beliggende. Alm.

og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad.

5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedskursus i Barnepleje alene afholdes i

April. Progr. sendes. SYNNØVE LUND

M. J. Grønbech & Sønner

Amaliegade 9

København K.

Jern

Staal

Støt

de sønderjydske
Indsamlinger

Hachenberger

Slagelse

Snoghøj Gymnastik-
højskole

Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh

Aktieselskabet

Skarrehage Mølerværk

Nykøbing Mors.

SKYTTEHUSET VEJLE

Koncert Eftermiddag og Aften

Vejlejords største Udflugtssted.

TELEFON: 74.

A/S FAKSE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon Central 9123

GØDNINGSKALK

98 pCt. kulsur Kalk (am. Latitude) i Varen, som den leveres - ca. 100 pCt. passer 1 mm Sigte

Støt de sønderjydske Indsamlinger!

N. C. Kloster

Spedition - Eksport af Landbrugsprodukter

Haderslev.

Specialvogne med maskinelle Køleanlæg til Transport af Kødvarer og Fjærkræ.

MUNO Sølvrævefarm

Danmarks mest moderne Sølvrævefarm

Kagerup St. Tlf. Helsing 16.
Sjælland.

sælger nu smukke Avlsdyr efter Forældre, som er udsøgt blandt Eliten fra Landets største Sølvrævefarm.

Interesserede kan bese Farmen.

Støt dansk Industri

Ja - men

Jrmas

Kaffe

smager bedst

Frikøbmandt
gør egne moderne Brandmarker
Carl Schepers, Båhus, Etabl. 1896
Egen Anpart

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid **ÆG**
NYLAGTE

stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Syddjydske Jernbaner

Kornhandel Akts.

A. HÜBSCH

København

Hellerup

Biskuitfabrikken

„Oxford“

Hjørring

Telefoner:

Nr. 78 — 1078 — 378

Forlang

Mogensen & Bessau's

Vaskestoffer, Hvidevarer, Sengeartikler, Floneller hos Deres Manufakturhandler.

Garanteret

sol- og vaskeægte Farver.

Bemærk

det plomberede Garantimærke.

Vælg det bedste —
det gør vi.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.

Antager Frøavlere.

Hotel

ALLSUND

SØNDERBORG

Telefon 70 og 352

vis a vis Slot - Park - Strand